

Vereniging voor Natuur-
& Vogelbescherming
Noordwijk

foto: René van Rossum

de Strandloper

56e jaargang • nummer 2

juni 2024

Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk

Bestuur

G.J.A. de Croock (Gab), voorzitter, Marinus Poststraat 26, 2235 XE Valkenburg ZH 0641462765
voorzitter@strandloper.nl

H. Oltheten (Hanneke), secretaris, Bronckhorststraat 67, 2201 KV Noordwijk 0612469065
secretaris@strandloper.nl

R.F.M. Sluijs (Robert), penningmeester, 0647114354, penningmeester@strandloper.nl

A. Marijnissen (Annelies), 071-4025425

A.C. de Willigen-Lindhout (Annet), Wilhelminastraat 30 2201KC Noordwijk annetdewilligen@live.nl

J. Scholten (Johan), Kerkstraat 64, 2211 RL Noordwijkerhout jenjscholten@ziggo.nl

R. Jansson (Rob), Duinschooten 12 B133, 2211ZC Noordwijkerhout 0651066081

rob_jansson@hotmail.com

Ledenadministratie

Contributie € 10,- (minimaal) per jaar.

Rekeningnummer: NL39INGB0002573795 t.n.v. Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Bij de eerste Strandloper van het nieuwe jaar wordt een verzoek tot contributiebetaling meegestuurd.

Adreswijzigingen en aanmelden nieuwe leden: R.F.M. Sluijs, 0647114354, penningmeester@strandloper.nl

De Strandloper

De Strandloper is het kwartaalblad van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Oplage: 610 exemplaren.

De redactie bestaat uit: H. de Bruijn, C. Erkelens, G. Hageman, W.J. Kuijper en C.M.J. Verweij.

Inleveren kopij: Stakman Bossestraat 68, 2203 GL Noordwijk

of via E-mail: keeserkelens@hotmail.com of redactie@strandloper.nl

Homepage vereniging: <https://www.strandloper.nl>

Het laatstverschenen nummer van de Strandloper en oude nummers zijn ook te downloaden vanaf onze website en in te zien op natuurtijdschriften.nl

Jan Verwey Natuurcentrum

Het Jan Verwey Natuurcentrum is gevestigd in de bibliotheek van Noordwijk, Zilver schoon 20, 2201 SX Noordwijk. Onze uitgebreide natuurbibliotheek, die regelmatig wordt aangevuld met nieuwe uitgaven, heeft hier ook een plaats gekregen. Informatie over de natuur in en rond Noordwijk wordt gegeven met behulp van informatiepanelen en informatieve stands.

Voor groepsbezoek (schoolklassen en dergelijke) is het centrum het gehele jaar geopend. Contactadres:

janverweycentrum@strandloper.nl

Het Natuurcentrum is verder geopend tijdens de inloopochtenden op iedere eerste zaterdag van de maand tussen 10.00 en 12.00 uur. Zie hiervoor ook de activiteitenagenda.

De Strandloper wordt gedrukt op FSC® gecertificeerd papier.

ISSN: 2589-2762 print

ISSN: 2589-2770 online

Sluitingsdatum inleveren kopij voor De Strandloper 56e jaargang nummer 3: zondag 11 augustus 2024

Niets uit dit tijdschrift, met uitzondering van korte citaten, mag worden gereproduceerd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in welke vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van het bestuur van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk

Inhoud:

Voorplaat: Wezel, <i>René van Rossum</i>	pag. 1
Activiteitenagenda, <i>Bestuur</i>	pag. 4
Bestuursmededelingen, <i>Hanneke Oltheten en Gab de Croock</i>	pag. 6
Excursieverslagen	pag. 6
Aankondiging waddenweekend 2024	pag. 7
Slechtvalken in Zuid-Holland 2023, <i>Martin Mollet</i>	pag. 8
Dagboek van een Noordwijkse kolonie Gierzwaluwen, <i>Hein Verkade</i>	pag. 15
Galerie, <i>Piet Broekhof</i>	pag. 18
Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek, <i>Jelle van Dijk</i>	pag. 20
• Johan de Jong 2017. De Kerkuil	
• Gerard Ouweneel 2021. De wilde eend	
Living Lab B7: Onderzoek naar biodiversiteit in natuurgebied Langeveld, <i>Hugo Langezaal</i>	pag. 22
Onderzoek Gele Kwikstaarten in 2023, <i>Peter Spierenburg en Hein Verkade</i>	pag. 25
Waarnemingen januari februari maart 2024, <i>Peter Spierenburg</i>	pag. 28

Bij de voorplaat:

Wezel

Met een lengte van zo'n 20 cm plus een staartje van 6 cm is de Wezel het kleinste roofdier ter wereld. In onze omgeving heb je in de duinen de meeste kans een Wezel te zien. Daarbij gaat het doorgaans om een korte ontmoeting als een Wezel het fietspad in de duinen oversteekt.

De enige soort waarmee een Wezel kan worden verward, is de Hermelijn die bijna tweemaal zo groot is. De Hermelijn is altijd te herkennen aan de veel langere staart. In de winter wordt herkenning heel eenvoudig omdat de wintervacht van de Hermelijn wit is, de staartpunt uitgezonderd. Een Wezel is altijd lichtbruin van boven en wit op de buikzijde.

Het voedsel van Wezels bestaat voor 85% uit woelmuizen. De rest wordt aangevuld met kikkers, slakken en soms jonge Konijnen. Bij de muizenjacht achtervolgt de Wezel zijn prooi tot in het hol. Het vrouwtje van de Wezel is 20% kleiner dan het mannetje en kan een muizenhol met een diameter van 3 cm binnendringen.

Wezels zijn fanatieke jagers die vooral hun reukvermogen gebruiken.

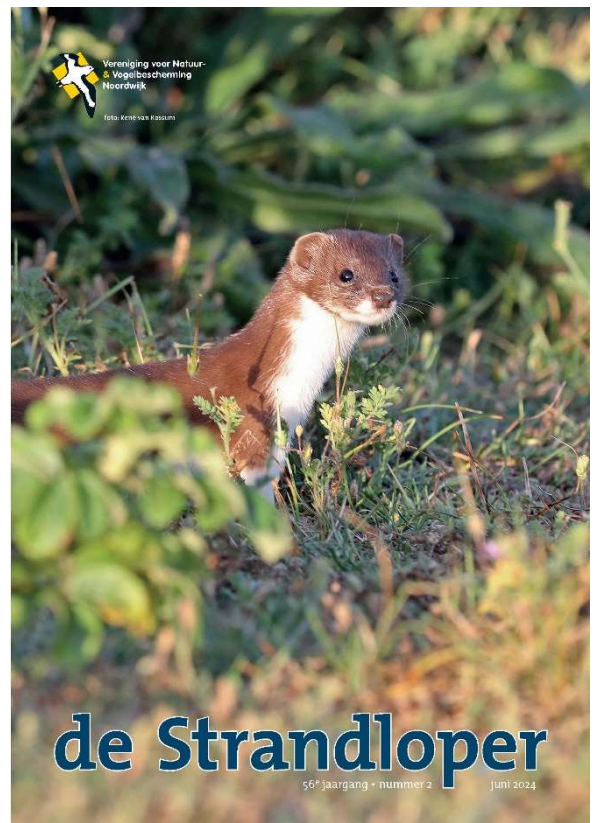
Hun gezichtsvermogen reageert vooral op bewegende prooien. Zo zag ik jaren geleden eens een Wezel bij de fietsenstalling van strandoprit 22 die een jong Konijn geroken had. Het Konijn zat roerloos aan de kant van het pad. De Wezel volgde het reukspoor en passeerde daarbij het stilzittende Konijn tot op 2 meter om hierna weer verder het reukspoor te volgen dat van het Konijn af voerde naar de overkant van het pad. Dit was voor het Konijn het moment om er met een sprintje vandoor te gaan.

Wezels bespringen hun prooi van achteren en bijten zich vast in de hals.

Als de prooi gedood is, eten ze van het vlees en drinken van het bloed.

Per dag moet een Wezel een derde van zijn lichaamsgewicht aan voedsel binnen krijgen. Wezels slapen in een hol. Dat kan een natuurlijke holte in een boomvoet zijn, maar ook het hol van een Mol wordt wel gebruikt.

Jelle van Dijk

Activiteitenagenda zomer 2024

Inloopochtenden

Iedere 1e zaterdagochtend van de maand van 10.00 tot 12.00 in het Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverschoon 20, Noordwijk

Zaterdag 6 juli

Zaterdag 3 augustus

Zaterdag 7 september

Zaterdag 5 oktober

Jeugd natuurclub

De activiteiten van de Jeugd natuurclub zijn bestemd voor kinderen van 6-12 jaar, tenzij anders vermeld. Je hoeft geen lid te zijn. Deelnemen is mogelijk na aanmelden via het e-mailadres: jeugd natuurclub@strandloper.nl. Je krijgt een e-mail ter bevestiging. In verband met de maximale groeps grootte is het helaas niet mogelijk deel te nemen zonder aanmelding vooraf! Tijdens de activiteiten worden soms foto's gemaakt, bedoeld voor publicatie op de website of in de Strandloper. Als u er bezwaar tegen heeft dat uw kind herkenbaar in beeld komt, gaarne melden aan de fotograaf.

Activiteiten jeugd

Op zoek naar zeediertjes

Zaterdag 31 augustus 2024

Tijd: 10.00 – 11.30 uur

Verzamelaarsplaats: Parkeerplaats Kon. Astridboulevard strandafrit 5

Ga mee op zoek naar zeediertjes: garnalen, visjes, heremietkreeftjes, krabbetjes en nog veel meer! Voor het eerste deel neem je zelf een garnalennetje mee en ga je daarmee vissen. In het tweede deel gaan we gezamenlijk aan de slag met een kornet/sleepnet. Voor emmers en reservenetjes wordt gezorgd.

Een goede vangst! - foto: Annet de Willigen

Dit jaar zal **het Herfstnatuurspel** op woensdag **30 oktober** plaatsvinden. Er zullen dit jaar voor het eerst speciale activiteiten zijn voor kinderen tussen vier en zes jaar.

Educatieve werkgroep

Tijdens de zomervakantie kan de educatieve werkgroep even op adem komen van alle activiteiten van de afgelopen maanden. In september gaat het nieuwe schooljaar van start. Er ligt een hele stapel Strandloper'tjes klaar die in september aan de kinderen van groep 6 van alle basisscholen in de gemeente Noordwijk uitgedeeld gaan worden.

Jaap Eisenga stopt als voorzitter van de educatieve werkgroep. Aan de opvolging wordt gewerkt.

Excursies

Het algemene e-mailadres voor informatie over of aanmelden voor de excursies is: excursies@strandloper.nl. Bij auto-excursies wordt ervan uitgegaan, dat de chauffeurs een inzittenden-verzekering hebben. Tijdens excursies worden vaak foto's gemaakt, die gepubliceerd worden op de website en in de Strandloper. Als u er bezwaar tegen heeft om herkenbaar in beeld te komen, wilt u dit dan aan de fotograaf melden?

Tiengemeten – foto: Natuurmonumenten

Tiengemeten - Nieuwendijk

Zondag 14 Juli 2024

Tijd: 08:00 - 16:00/17:00 uur

Plaats: vertrek vanaf de parkeerplaats Duinwetering.

We rijden naar Nieuwendijk waar de parkeerplaats is voor de pont naar Tiengemeten.

Dit eiland ligt in het Haringvliet en wordt beheerd door Natuurmonumenten.

Het is een mengeling van landschappen: de oude polder, ruig grasland en open watermoeras en het westelijk deel waar het water vrij spel heeft. Door die verschillen in landschap is het een oase voor vogels en ook de Bever en de Zeearend komen er voor. We maken daar een flinke wandeling en laten ons verrassen.

Ter info, prijzen veerpont: Volwassenen (en kinderen vanaf 13 jaar): niet-leden € 6,00 - leden

Natuurmonumenten € 4,00. Graag via de mail opgeven bij Johan Scholten excursies@strandloper.nl

Solleveld in de ochtendmist – foto: Dunea

Solleveld - Den Haag

Zaterdag 10 Augustus 2024

Tijd: 08:00 - 13:00 uur

Plaats: vertrek vanaf de parkeerplaats Duinwetering.

Solleveld is een bijzonder duingebied en onderdeel van Nationaal Park Hollandse Duinen, gelegen tussen Kijkduin en Monster.

Solleveld wijkt af van de meeste andere Zuid-Hollandse duingebieden doordat het voor het overgrote deel bestaat uit 'oude duinen' die in hoge mate ontkalkt zijn. Bijzonder in deze ontkalkte duinen zijn enkele heideterreintjes, mogelijk staan die al in bloei.

Het gebied is rijk aan planten. Vleermuizen, Rugstreeppadden en de Zandhagedis worden regelmatig gezien.

Opgeven per mail bij Dini Thibaudier

excursies@strandloper.nl

Waddenweekend Schiermonnikoog

6-7-8 September 2024- (zie verdere info in deze Strandloper, pag. 7)

Van vrijdagmiddag 6 tot zondagavond 8 september 2024 vindt het traditionele waddenweekend plaats.

Dit jaar gaan we naar het prachtige eiland Schiermonnikoog. We verblijven in groepsverblijf de Kooiplaats. De Kooiplaats ligt dicht bij de veerhaven en biedt een goede uitvalsbasis om het eiland te verkennen. Dit gebeurt te voet en op de fiets. Schiermonnikoog is een relatief klein eiland, hierdoor is het mogelijk om in een weekend alle verschillende biotopen met de specifieke vogelsoorten te bezoeken. Er is speciale aandacht voor vogels maar ook voor planten, vlinders en libellen. Het waddenweekend is voor iedereen geschikt, van beginnend vogelaar tot expert, dus meldt u gerust aan!

De organisatie is in handen van Jos Zonneveld en Gab de Croock. Aanmelding is mogelijk onder vermelding van: Waddenweekend, naam en mobiel telefoonnummer via excursies@strandloper.nl Kosten ca. € 125,-

Schelpen met gaatjes?? – foto: IVN Leiden

Strandexcursie bij de Uitwatering - Katwijk

Zaterdag 28 September 2024

Tijd: 08:30 – 10.30 uur

Plaats: vertrek vanaf parkeerterrein Noordduinen, Noordduinseweg in Katwijk aan Zee, op de hoek bij de KNRM-loods. (Let op: het is hier betaald parkeren).

Vindt u ook wel eens schelpen met gaatjes? En heeft u zich wel eens afgevraagd hoe die mooie ronde gaatjes in de schelp gekomen zijn? Meer weten over het leven van de dieren die in zee leven en wanneer ze aanspoelen op het strand? Dat gaan we bekijken o.l.v. Ellen van der Niet bij de Uitwatering in Katwijk, de plaats waar zoet en zout water elkaar ontmoeten.

Opgeven per mail bij Frank-Peter Scheenstra

excursies@strandloper.nl

Lezingen

27 september 2024: Michel Kuijpers over Steenuilen en Kerkuilen

25 oktober 2024: Leo Zwarts over de Sahel

29 november 2024: Dirk van Stralen over de Zeearend

Meer informatie over de lezingen tzt op onze website www.strandloper.nl

Mooie luchten boven Schiermonnikoog – foto: Leo Schaap

Bestuursmededelingen juni 2024

De ALV – foto: Marika de Graaff

De ALV, gehouden op 20 maart, was goed bezocht. De stukken zijn gepubliceerd op de website. Het bestuur is blij met de toetreding van Rob Jansson als nieuw bestuurslid. Tijdens de ALV is Ingrid van der Meulen verrast met een echt Jaap Deelder Strandloperbeeldje, vanwege haar jarenlange inzet voor de educatieve werkgroep en de organisatie van de inloopochtenden. Na de ALV gaven

Peter Spierenburg en Hugo Langezaal een lezing over de broedbiologie van de Gele Kwikstaart in de bollenvelden (Peter) en de relatie met insecten in de bollenvelden (Hugo). De avond werd afgesloten met een borrel. Omdat bleek dat de verstaanbaarheid achter in de lezingenzaal slecht is, is afgesproken om voortaan altijd met geluidsversterking te werken in de lezingenzaal. Er is een handleiding gemaakt voor het gebruik van de headset. Helaas zijn er dit jaar geen broedende Slechtvalken in de kast op de toren van Leeuwenhorst. Hopelijk lukt het volgend jaar wel en kan iedereen dan weer meegenieten op de website.

Zoals vrijwel ieder jaar was ook dit jaar de vogelzangcursus volledig volgeboekt. Tijdens de twee theorie-avonden heeft Dineke Kistemaker de cursisten de zang van de meest voorkomende vogels geleerd. Daarna konden de cursisten de opgedane kennis tijdens de drie excursies in praktijk brengen.

In het Vinkeveld zijn 16 vlermuiskasten geplaatst. Of dit ook bewoning oplevert, is op dit moment nog niet bekend.

Verslag excursies

De Groene Jonker – foto: Hans Cornet

De Groene Jonker - Zevenhoven

Jos Zonneveld: Zaterdag 13 april 2024 beloofde mooi weer te worden, een flauw zonnetje en rond de 20 graden. Het zag er naar uit dat het aantal deelnemers vrij laag zou zijn, maar op het laatste moment, zelfs nog vrijdag 22:00 de laatste aanmelding, kwamen we toch nog aan 14 deelnemers.

We waren bepaald niet de enigen die dit gebied hebben ontdekt, want het was vrij druk met vogelaars. Ondanks dat er weinig wind stond, lieten de vogels zich lastig zien, bleven vrij diep in het riet. Veel Rietzangers werden gehoord, enkele gezien, Rietgors

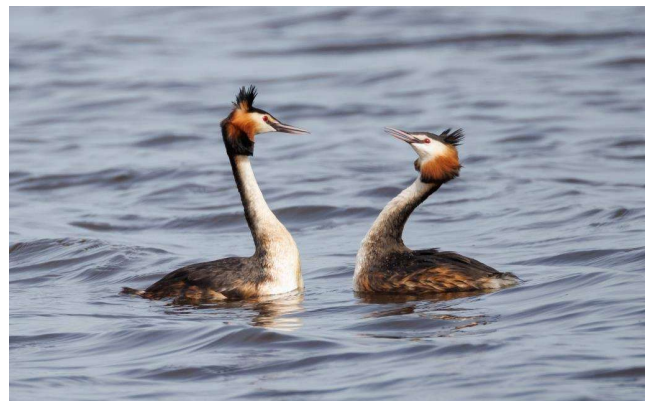
gezien en gehoord, Blauwborst gehoord en heel even gezien, niet eens door iedereen, Snor gehoord en gezien, Tjiftjaf en Fitis gehoord.

Op de plas veel Grauwe Ganzen, een paar Canadese Ganzen, veel Slobeenden, wat Wintertalingen, Kluten, Fuut, Kuifeend, Krakeend, Knobbelzwaan.

Plotseling vloog er ook een Koekoek over de plas, de eerste van het jaar, evenals een Sperwer.

Ook een jagende Bruine Kiekendief man werd gezien. Na de koffie nog een rondje gelopen, niet veel anders gezien en gehoord, maar opeens had iemand toch nog een leuke waarneming in de kijker, namelijk een Zwartkopmeeuw, met zijn mooie zwarte kop en witte ring om het oog. Kon door iedereen mooi door de telescoop worden bekeken.

Daar ook baltsende Futen, ook altijd leuk om te bekijken. Ondanks dat de vogels zich slecht lieten zien, toch had eenieder het naar de zin en gingen we weer tevreden huiswaarts.

Balsende Futen – foto: George Hageman

Lentevreugd – Wassenaar

Zondag 26 Mei 08:00-12:00u

Het verslag is te lezen op de website.

Berkheide

Zaterdag 15 Juni 08:00-12:00u

Het verslag is te lezen op de website

Verslag Jeugdnatuurclub

Sporen zoeken – foto: Inge de Vroomen

Speuren naar sporen

Op zaterdag 23 maart hebben we 20 kinderen ontvangen in het Jan Verwey Natuurcentrum voor de jeugdactiviteit

Speuren naar Sporen. Dieren zijn meesters in verstoppertje, toch zijn er veel hints die hun aanwezigheid verklappen. Na twee korte filmpjes over zoeken naar sporen, kregen de kinderen een werkboekje waarin verschillende dieren stonden. Verspreid door het centrum lagen verschillende pootafdrukken; met een zoekkaart erbij konden ze de juiste pootafdruk bij het dier zoeken en opplakken. Ook waren er nog andere diersporen te vinden, waaronder een vraatspoor; een dennenappel waar een Eekhoorn heerlijk aan had zitten knagen. En een braakbal van een uil en ook ee- en konijnenkeutels werden goed geraden. De kinderen gingen naar huis met een gipsafdruk van een spoor. We hebben met elkaar een leuke, gezellige en leerzame jeugdactiviteit gehad.

Kriebelbeestjes in het bos - zaterdag 25 mei.

Het verslag is te lezen op de website.

Slootjes-excursie - zaterdag 8 juni

Onder leiding van waterbeestjesexpert Wim Kuijper gaan de kinderen met schepnetjes op zoek naar allerlei spannende waterdiertjes, zoals het kikkervisje, Bootsmannetje, libellenlarf, Stekelbaarsje enz. Het verslag is te lezen op de website.

De educatieve werkgroep heeft drukke maanden achter de rug. Zeker 8 schoolklassen zijn braakballen komen pluizen in het Jan Verwey Natuurcentrum en 27 kinderen hebben deelgenomen aan de Sjors Sportief middag.

Aankondiging Waddenweekend Schiermonnikoog

Van vrijdagmiddag 6, tot zondagavond 8 september 2024 vindt het traditionele waddenweekend plaats. Dit jaar gaan we naar het prachtige eiland Schiermonnikoog. We verblijven in groepsverblijf de Kooiplaats. De Kooiplaats ligt dicht bij de veerhaven en biedt een goede uitvalsbasis om het eiland te verkennen. Dit gebeurt te voet en op de fiets. Schiermonnikoog is een relatief klein eiland. Hierdoor is het mogelijk in een weekend alle verschillende biotopen met de specifieke vogelsoorten te bezoeken. Er is speciale aandacht voor vogels, maar ook voor planten, vlinders en libellen.

Het waddenweekend is voor iedereen geschikt, van beginnend vogelaar tot expert, dus meldt u gerust aan!

De organisatie is in handen van Jos Zonneveld en Gab de Croock.

Aanmelding is mogelijk onder vermelding van: Waddenweekend, naam en mobiel telefoonnummer via excursies@strandloper.nl. Kosten ca. € 125,-

Slechtvalken in Zuid-Holland 2023

Martin Mollet

In 2023 zijn er 31 territoria vastgesteld. Bij 2 territoria is niet gebroed of is het onbekend of er echt is gebroed. Van de resterende 29 zijn er 3 mislukt en van 2 broedpogingen is de afloop onbekend. Er bleven dus 24 succesvolle nesten over.

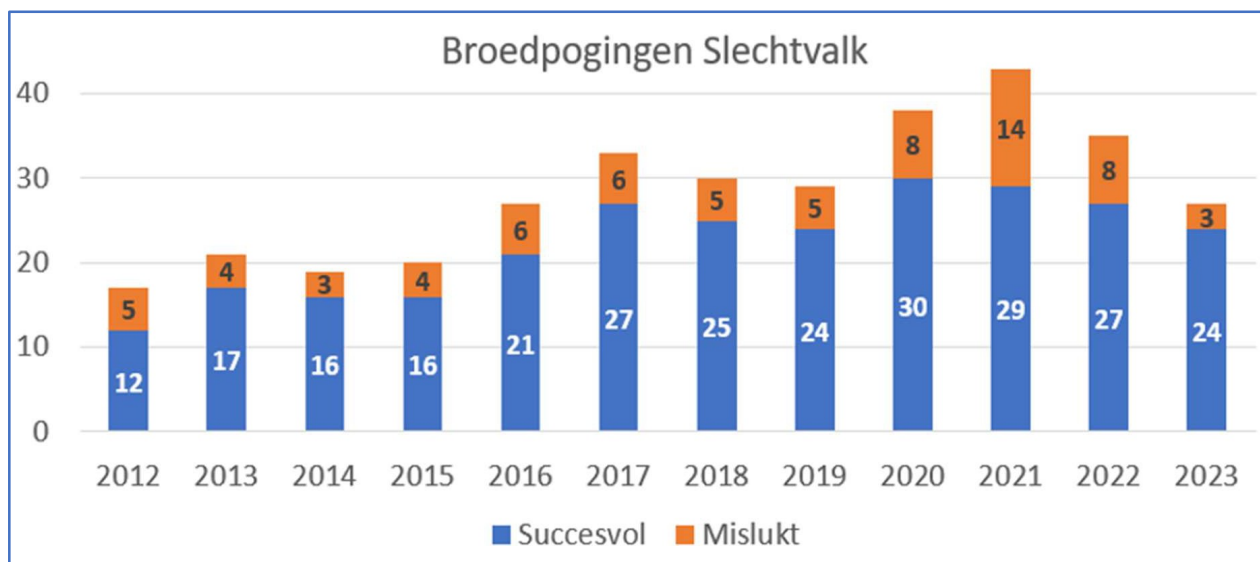
Die 24 geslaagde nesten leverden 73 uitgevlogen jongen op waarvan er 60 zijn geringd. Van die jongen is het geslacht bepaald: 27 vrouwen en 33 mannen.

Het gemiddeld legbegin was 16-03 en varieerde van 03-03 tot 09-04.

Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per geslaagd nest is 3,0.

De gemiddelde legselgrootte is 3,6.

Als je de cijfers van de afgelopen jaren omzet in een grafiek, dan wordt de “vogelgriep neergang” in het aantal territoria waar iedereen voor vreesde, pijnlijk duidelijk. Opvallend genoeg is de totale jongenproductie de laatste 4 jaren redelijk stabiel, namelijk 70-75 uitgevlogen jongen. Er mislukken minder broedpogingen (oranje lijn) en gemiddeld leveren de succesvolle nesten (blauwe lijn) ook veel uitgevlogen jongen op. Gelukkig maar, want als de vogelgriep zoveel slachtoffers blijft eisen, is voldoende aanwas hard nodig !

Niet terug:

Sommige territoria zijn nog steeds niet hersteld van het verdwijnen van het broedpaar: bij bv.

Heineken en 2 locaties in de **Hoeksche Waard** zijn de in 2022 geleden verliezen nog niet opgevuld.

Terwijl bij andere locaties met een webcam soms tot 5 verschillende valken worden gezien (bv Alphen a/d Rijn), lijkt het er dus op dat er niet overal voldoende surplus populatie is. Dit zijn Slechtvalken die geen eigen broedterritorium hebben en dus snel een vrijgekomen plek op kunnen vullen.

Wel terug:

Op andere plekken is er gelukkig ineens weer wel een geslaagde broedpoging. De nestkast van de **Haringvlietbrug** is voor het eerst sinds een aantal jaren weer succesvol gebruikt (4 jongen). Het territorium in de **Stormpolder**, Krimpen a/d IJssel was ook na een aantal jaren weer succesvol. Daar vlogen minimaal 2 jongen uit.

“Nieuwe” locaties:

Bij **Indorama**, Rotterdam Europoort, broedde een slechtvalkkoppel op een kraaiennest op een hoge installatie. Zoals wel vaker hield het kraaiennest het niet en belandden twee van de vier jongen in de Rotterdamse vogelopvang “Karel Schot”. Ze waren eigenlijk al bijna op uitvliegleeftijd en zijn, na een kort verblijf in de Vogelklas, geringd terugbezorgd bij hun ouders.

Grappig genoeg zijn beide geringde jongen binnen een paar maanden in goede doen teruggezien op de Maasvlakte en in Ouddorp.

In **Sassenheim** hing al langer een koppel valken rond, maar dan wel in wisselende samenstelling. De in november 2022 geplaatste nestkast is in 2023 succesvol gebruikt door een nieuw koppel: er zijn 3 jongemannen uitgevlogen. Het verse ouderlijke paar bestond uit valken uit Noordwijkerhout. Weliswaar uit verschillende jaren (2020 en 2021), maar dus toch volle broer en zus van dezelfde ouders.

In **Roosendaal** broedde een koppel in een hoogspanningsmast, dit mislukte helaas.

De **Brienoordbrug**, Rotterdam, is niet echt een nieuwe locatie want de laatste 2 jaar belandde er elke keer een pas-uitgevlogen jong in de problemen. Ze werden (nauwelijks vliegvlug) gevonden op de grond of het fietspad en waren een overduidelijk bewijs, dat er een geslaagde broedpoging was geweest. Dit jaar is de locatie van het nest “ongeveer” gevonden en zijn er minimaal 3 jongen gezien.

2 van de 3 waargenomen jongen van de Brienoordbrug, 18 juni 2023

Andere bijzonderheden:

In de nestkast op de koeltoren van de **Amercentrale** werden begin maart, tijdens een drone-inspectie van de koeltoren, twee dode, adulte Slechtvalken in de nestkast gezien.

De ladder naar de nestkast was afgekeurd en dit probleem kon pas na het broedseizoen worden aangepakt. Tijdens het broedseizoen werd al wel duidelijk dat toch gebroed werd in de nestkast, helaas is niet bekend hoe het met dit broedgeval is afgelopen.

Tijdens de werkzaamheden in het najaar is de nestkast leeg gehaald en schoongemaakt en werden er twee sets slechtvalkringen gevonden: mannetje Zilver-A7 uit Balen, België (2015) en vrouwtje Oranje-KK uit Markeloo (2010).

Een drone-inspectie toont 2 dode valken, Geertruidenberg, 3 maart 2023

In **Alphen NB**, succesvol met 4 jongen, werden plukresten van **Wielewaal** gevonden, voor ons de eerste keer dat we deze prooi soort tegenkwamen.

Bij **Oceanco**, Zwijndrecht, werd eerst het mannetje van het broedkoppel ziek gevonden (vogelgriep) en een maand later werd er nog een dode slechtvalkman gevonden. Daarna werd er nog wel een valk gezien, maar er is geen broedgeval vastgesteld.

Wat er in **Roosendaal** is gebeurd, is niet helemaal duidelijk: in de nestkast was een mislukt broedsel, maar op waarneming.nl worden op 3 juni wel 2 juvenielen gezien. De mogelijke verklaringen zijn dat er buiten de nestkast een 2e poging is gedaan of dat de juvenielen van elders kwamen of eigenlijk volwassen waren.

In **Zoetermeer** en **Delft** vlogen respectievelijk 1 en 3 jongen “succesvol” uit, maar die verongelukten kort na, of zelfs tijdens, hun eerste vlucht. Succesvol uitvliegen is dan wel een wrang begrip.

Uitvliegen is dus overduidelijk een hele gevaarlijke tijd. Een Slechtvalk jongeman van **Erasmus MC** kwam na het uitvliegen (rond 3 juni) weer een aantal keer in beeld: op 20 juni werd hij al weer teruggezet op het hoogste dak van het Erasmus na een kort verblijf in de Vogelklas. Op 13 juli werd de vogel gevonden op het Weena en weer naar de Vogelklas gebracht.

Na een kort verblijf om te herstellen van zijn botsing, is hij op 24 juli weer losgelaten op het dak van het Natuur Historisch Museum naast het Erasmus MC.

Vervolgens werd de pechvogel begin september weer bevrijd van het dak van “de Rotterdam” het 3-delige rechthoekige gebouw naast de Erasmusbrug en direct losgelaten. Pffff, hopen dat de rest van z'n leven wat soepeler verloopt !

Bij **Erasmus MC** vlogen overigens in totaal 4 jongen uit die allemaal minder fortuinlijke waren tijdens hun eerste vluchten, gelukkig allemaal zonder blijvende schade. Na een kort verblijf in de Vogelklas zijn ze weer teruggebracht om hun avonturen te vervolgen !

In deze woeste wereld van vogelgriep en andere bedreigingen is het fijn om af en toe een terugmelding van een levende oude knar te krijgen. Op 14 januari 2024 werd Slechtvalk man Oranje-XF gezien in Serooskerke in Zeeland.

XF is van een broedgeval op de HEF in Rotterdam in 2011. Het jong kwam via het parkje bij de HEF terecht in de Vogelklas en werd op 8-7-2011 weer losgelaten op het dak van het Unilever gebouw. Serooskerke, dus! 12 jaar en 6 maanden na het loslaten, en 52Km verderop.

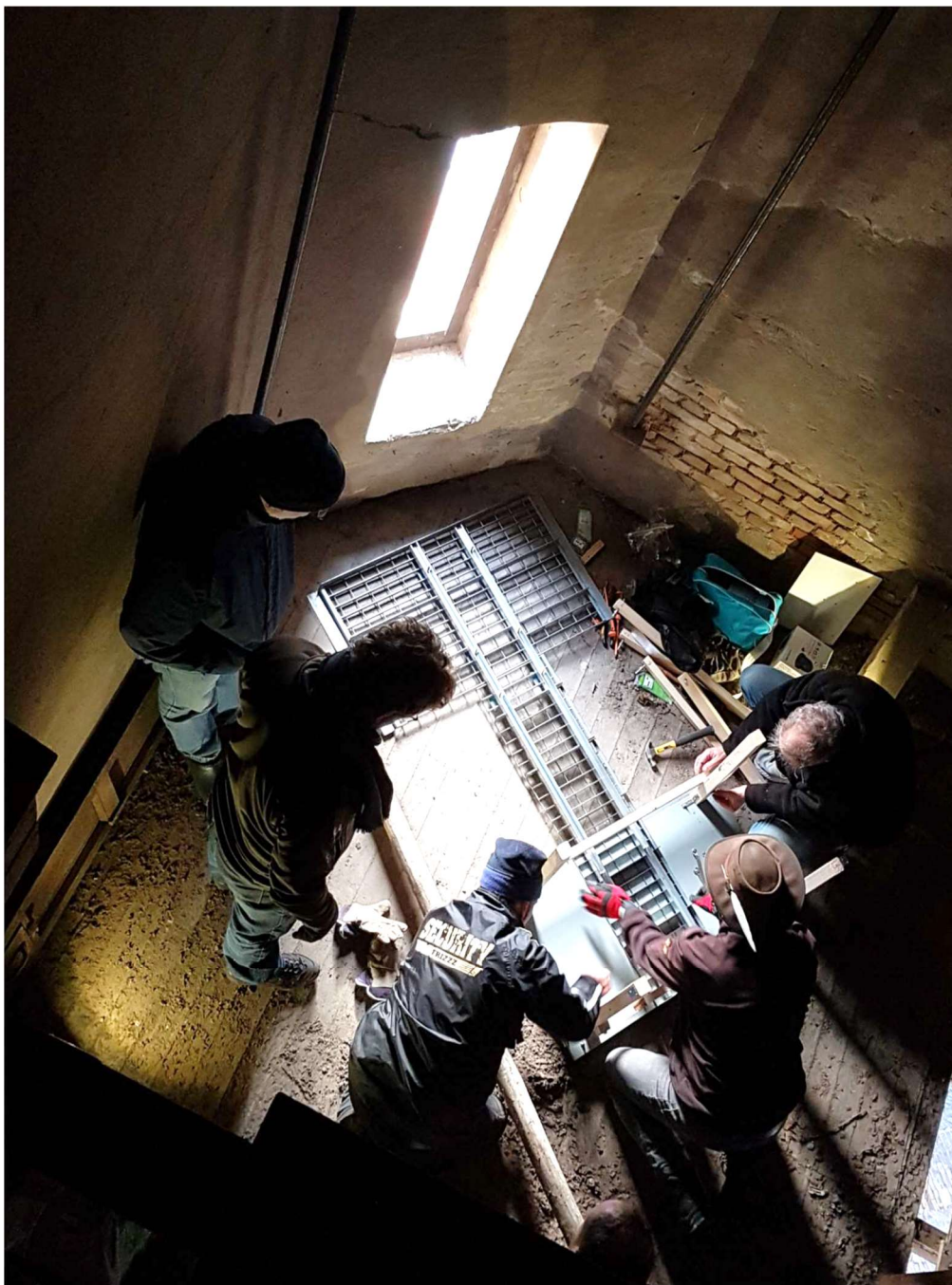

Rotterdammer XF in Serooskerke, Zeeland. 14 januari 2024. Foto: Bert van Dillen

Mannetje bied vrouw een Spreeuw aan, Alphen a/d Rijn. Foto: www.NestkastLive.nl

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantal territoria	31	39	47	45	34
Broedpogingen	29	35	41	38	29
Geslaagd	24 (90%)	27 (77%)	26 (63%)	30 (79%)	24 (83%)
Mislukt	3 (10%)	8 (23%)	14 (34%)	8 (21%)	5 (17%)
Legselgrootte gemiddeld	3,6 (n=19)	3,6 (n=18)	3,7 (n=18)	3,3 (n=21)	3,3 (n=15)
Aantal uitgevlogen jongen	73	75	65	70	63
Geringd	60	52	51	50	55
Jongedames	27 (45%)	21 (40%)	24 (47%)	24 (48%)	20 (36%)
Jongemannen	33 (55%)	31 (60%)	27 (53%)	26 (52%)	35 (64%)
Jongen per geslaagd nest	3,0	2,9	2,5	2,3	2,6
Legbegin	3/3 - 9/4	23/2 - 10/4	28/2 - 16/4	6/3 - 3/5	1/3 - 31/3
Gemiddeld	16/3 (n=21)	15/3 (n=20)	17/3 (n=23)	18/3 (n=22)	12/3

Plaatsen slechtvalknestkast, Sassenheim, 19 november 2022

Groen = nieuw territorium/broedpoging (of eerste keer geslaagde of eerste keer geringd)

Zuid Holland - 2023	Status	Legsel	Jongen	Legbegin
Alphen ad Rijn, Cellnex Mediatoren	Broedpoging, jongen geringd	4	3	18-mrt
Biesbosch	Broedpoging met jongen	-	-	-
Delft, Bouwkunde, TU-Delft	Broedpoging, jongen geringd	4	4	20-mrt
Den Haag, Bethlehemkerk (Leyenburg)	Broedpoging met jongen	4	4	18-mrt
Den Haag, Binnenlandse Zaken	Broedpoging, jongen geringd	4	3	15-mrt
Den Haag, Dunea Oostduinen	Broedpoging, jongen geringd	4	4	22-mrt
Den Haag, Jacobuskerk	Broedpoging, jongen geringd	4	3	10-mrt
HaringVlietBrug	Broedpoging, jongen geringd	-	4	24-mrt
Krimpen a/d IJssel, Stormpolder	Broedpoging met jongen	-	2	-
Leiden, Uniper Centrale	Broedpoging, jongen geringd	4	4	14-mrt
Noordwijkerhout, Hotel Leeuwenhorst	Broedpoging, jongen geringd	4	3	13-mrt
Rdam, Brienoordbrug	Broedpoging met jongen	-	3	-
Rdam, Erasmus Medisch Centrum	Broedpoging, jongen geringd	4	4	13-mrt
Rdam, Europoort, Gunvor	Broedpoging met jongen	3	2	14-mrt
Rdam, Europoort, Indorama	Broedpoging met jongen	-	4	15-mrt
Rdam, Maasvlakte, Uniper Centrale	Broedpoging, jongen geringd	4	3	25-mrt
Rdam, Pernis, Shell	Broedpoging, jongen geringd	-	2	4-mrt
Rdam, Waalhaven, Cellnex Mediatoren	Broedpoging, jongen geringd	2	2	9-apr
Rijswijk, Klokkentoren	Territorium	-	-	-
Sassenheim, St Pancratiuskerk	Broedpoging, jongen geringd	-	3	12-mrt
Zoetermeer, Woontoren De Kroon	Broedpoging, jongen geringd	4	2	6-mrt
Zwijndrecht, Heerema / Oceanco	Territorium	-	-	-

Zeeland - 2023	Status	Legsel	Jongen	Legbegin
Goes, Cellnex Mediatoren	Broedpoging, jongen geringd	4	4	25-mrt

Noord Brabant - 2023	Status	Legsel	Jongen	Legbegin
Alphen NB, Sint-Willibrordus kerk	Broedpoging, jongen geringd	-	4	3-mrt
Geertruidenberg, RWE Amercentrale	Broedpoging	2	-	-
Loon op Zand, Cellnex Mediatoren	Broedpoging, jongen geringd	4	4	20-mrt
Moerdijk, RWE	Broedpoging, jongen geringd	-	3	6-mrt
Moerdijk, Van Oord	Broedpoging	4	1	-
Roosendaal, Cellnex Mediatoren	Mislukt	3	-	-
Roosendaal, HSM	Mislukt	-	-	-
Steenbergen, Sint-Gummaruskerk	Mislukt	2	-	-

Duivenhouders verven hun duiven om roofvogels af te schrikken.
Alphen aan de Rijn, 26 april 2023. Foto: www.NestkastLive.nl

Het koppel in Rijswijk datete wel, maar deed nog niet aan gezinsuitbreiding
Rijswijk, 14 maart 2023. Foto: Thea van Gogh

Met dank aan:

Albert van der Pluym Dekker, André de Baerdemaker, André Groeneveld, Anja, Anton van Meurs, Bart Pluimers, Ben Vink, Cees Lavooy, Doortje, Ed Langbroek, Edwin Brabander, Els Marijs, Ferry van Stralen, Fons Bongers, Gab de Croock, Garry Bakker, Gert Valk, Guido Aijkens, Hans Donkers, Hans v/d Langkruis, Hans van Stijn, Harrie Timmermans, Henno MacDaniel, Jaco Kouwen, Johan Quist, Joost van Wingerden, Karin van den Berg, Kevin de Keijzer, Kjetil van den Berg, Marco Vriens, Maurice Schot, Merijn Loeve, Monique (Vogelklas), Nel, NestkastLive, Patrick den Ridder, Paul Schrijvershof, Peter van Geneijgen, Rian Willemsen, Martin Prins, Rob Haan, Rob Jansson, Ronald in't Veld, Sander Elzerman, Sharon (de Wulp), Teun Schoemaker, Thea van Gogh, Vogelklas, Willem Hoffer, Winfried vd Meerendonk, Wouter Parent, Yvonne vd Maat, de mensen van de "Vogelklas Karel Schot" en de terreineigenaren.

Dagboek van een Noordwijkse kolonie Gierzwaluwen

Hein Verkade

Vooraf

In 1999 vestigde zich een paar Gierzwaluwen onder de dakpannen van onze schuur aan de Douzastraat. We besloten nestkastjes met een glazen achterwand achter het dakbeschot van de zolder te hangen. Het voorbeeld kwam van David Lack in Oxford. Buiten werden speciale dakpannen met een invliegopening gelegd. Er werden drie kastjes aan de noordwestzijde en zes aan de zuidoostzijde aangebracht (fig. 1). De vogels accepteerden de nieuwe behuizing. Nu kon het wel en wee van de broedende Gierzwaluwen worden gevolgd. Ondanks het matige licht leverde dit loeren veel nieuwe informatie op. De waarnemingen werden zo goed mogelijk vastgelegd in een dagboek. In 2001 en 2006 werd hierover verslag gedaan in 'de Strandloper' onder de titel 'dagboek van een Noordwijkse gierzwaluwpaar'.

In 2010 installeerden we in vier kastjes een camera. Beneden op de werkbank werd een beeldscherm geplaatst waar de beelden gelijktijdig bekeken konden worden, wat een luxe!

Maar de techniek schreed voort. In 2021 is de schuur gerestaureerd. Dit was een goed moment om het allemaal nog wat professioneler aan te pakken. In acht van de negen kastjes werden nieuwe camera's geplaatst die via een wifi verbinding op de pc in huis te volgen zijn, luxe kent geen grenzen.....Er werden ook een paar kastjes verplaatst. B en E bleken te dicht tussen de naastgelegen kastjes te hangen waardoor de zwaluwen vaak (on)bewust mis vlogen met gevechten tot gevolg. Zij werden op wat ruimere afstand aan de zuidoostelijke dakhelft (tuinzijde) gehangen (fig. 1). De bezetting was in de jaren langzaam gegroeid tot vier. Na wat startproblemen kon in het seizoen 2023 alles nog beter en frequenter worden gevolgd. Het werd een seizoen met veel hoogte- en dieptepunten. Alles werd zo veel mogelijk in het geschreven dagboek opgetekend. Vijftien jaar later kan het derde verslag inmiddels 'dagboek van een kolonie Noordwijkse Gierzwaluwen' gaan heten.

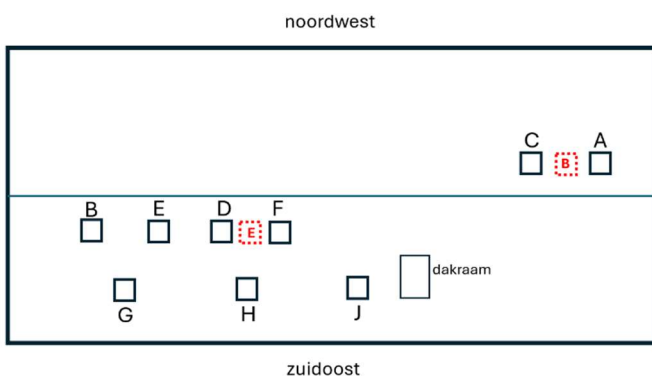

Fig 1. Bovenaanzicht schuurdak in de Douzastraat met de posities van de nestkastjes op de zolder sinds 2021, in rood de posities van de kastjes B en E voor 2021.

Het seizoen 2023

De eerste Gierzwaluw verschijnt op de laatste dag van april in kastje G aan de tuinzijde van het dak. Dit kastje is al vijftien jaar achtereenvolgens succesvol bewoond. De vogel zit rustig in de nestkom en is vrijwel zeker dezelfde bewoner als vorig jaar.

Op 4 mei worden meer dan 4500 trekkende Gierzwaluwen waargenomen op telpost Breskens, de rest komt er nu vast aan. Op 6 mei, een week na de eerste vogel, arriveert een van de vogels in A, en een dag later een in C en een tweede vogel in G. De helft van het aantal broedvogels in 2022 is nu terug. Pas op 11 mei is het stel in A compleet en de volgende dag eindelijk de eerste in E. Langdurige regen heeft de aankomst wellicht vertraagd. Zes van de acht vogels zijn nu terug en het eerste ei kan binnenkort in G worden verwacht. Maar voor het zover is, gooit een indringer roet in het eten. Rond zonsondergang vliegt er

Fig. 2. Gevecht tussen twee Gierzwaluwen in kast G. Een derde vogels zit op het nest - 16 mei 2023

een derde vogel deze kast binnen. Het is meteen hommeles. Twee zwaluwen pakken elkaar stevig vast en slaan met hun vleugels terwijl de derde rustig in de nestkom zit alsof er niets aan de hand is (fig. 2). Even later als het donker is en alle bewoners binnen zijn, blijken er twee in A, één in C en drie in G te zitten. Het lijkt er op dat de bewoner van E (on)bewust de verkeerde kast is binnengevlogen. Dat is nog maar het begin van het drama dat rondom kast E zal plaatsvinden, maar daarover later meer. De hele nacht gaat het gevecht door. De volgende ochtend eenzelfde aanblik, de vechtersbazen laten elkaar niet los. Even later kruipt de derde vogel uit de nestkom, en wat blijkt, er ligt een ei in de kom! Had ik iets gemist? Dus toch maar even de beelden teruggekeken, maar nee hoor, bij het begin van de strijd was het nest nog leeg. Pas rond het middaguur keert de rust terug. Het gevecht heeft 17 uur geduurd en in de tussentijd is er een ei gelegd.....maar het wordt nog gekker.....want 's avonds is het ei verdwenen. Ik begin aan mijzelf te twijfelen en kijk weer de beelden terug. Maar het klopt want om kwart voor zes komt de broedende vogel omhoog, neemt het ei in de

Fig. 3: Broedende vogels in kast G met vier eitjes los in de nestkast.

bek, zwiept hem in de kast, en gaat daarna weer op het lege nest zitten. Wanneer de kast enkele dagen later wordt gecontroleerd blijken er drie eitjes los in de kast te liggen en twee vogels op een leeg nest.....dat schiet niet op.

In kast A gaat het wel volgens het boekje, hier zitten de twee vogels inmiddels op twee eitjes. Ernaast in C wordt het lange wachten beloond want op 21 mei komt er eindelijk een tweede vogel de kast binnen. Het is vast een nieuweling want hij gedraagt zich nerveus, loopt tegen de wanden van de kast op en zit vaker op de rand van de neststeen dan in de kom. Ze moeten aan elkaar wennen, het ene moment zitten ze innig naast elkaar, en even later dreigen ze met open vleugels naar elkaar. Een dag later is ook het stel in E compleet, ook zij gedragen zich wat onrustig. In de loop van het seizoen zal blijken dat dit toch mogelijk dezelfde bewoners zijn als vorig jaar, letterlijk en figuurlijk een paar apart. Er zijn nu acht Gierzwaluwen binnen, evenveel als vorig jaar.

Op 26 mei ligt er een nieuw ei in kom G en 's avonds wéér een gevecht. Het lijkt dezelfde kant op te gaan als tien dagen eerder..... De volgende ochtend is de rust al weergekeerd en gelukkig blijft het ei ditmaal gewoon in het nest liggen. Maar de lucht is nog niet geklaard of er is bonje in A ! Drie vogels gaan met elkaar op de vuist terwijl de twee eitjes stilletjes in de nestkom achterblijven. Het blijkt een vluggertje want een paar uur later is het alweer rustig. Vervolgens verschijnt er nog maar één vogel in C ernaast. Heeft de nieuweling zich vergist en is daarna van schrik verdwenen.....? Maar ook dit verhaal krijgt nog een staartje.

Het schiet dus allemaal niet op dit seizoen en dan hebben we het nog niet eens gehad over kast E. Dan weer zitten de vogels samen in E, de volgende dag apart in E en D of H. En als ze dan in één kast zitten is dat lang niet altijd samen op het nest maar los in de kast. Het lijkt een modern paartje met een latrelatie.....dat zal wel niks worden denk je dan. Maar op 6 juni ligt er een ei in de nestkom en twee dagen later een tweede. Ook in G worden inmiddels twee eitjes bebroed.

Het weer knapt begin juni zienderogen op en alles lijkt nu voorbeeldig te verlopen....De tweede kalenderjaar vogels komen nu massaal binnen en er wordt volop gegierd boven de schuur, zomer! De nestingen worden vaak aangevlogen, er wordt aangehaakt en naar binnen geroepen. De broedvogels roepen opgewonden terug, deze plek is bezet!

De maand juni gaat de boeken in als de warmste junimaand ooit. Regelmatig liggen de vogels uitgeblust met open bek en vleugels in de kast. Maar de hitte heeft wel tot gevolg dat de broedende vogel in G van het nest af glijdt en per ongeluk een ei meesleept. Zo behendig als ze in de lucht zijn, zo onbeholpen zijn ze op de nestplaats.

Het slot is wel dat er nu nog maar één eitje in het nest ligt en vier los in de kast (fig. 3). Begin juni raakt kast C onbewoond. De vaste bewoner is vertrokken en mogelijk zelf op zoek gegaan naar een partner in een andere kolonie. Maar er blijft genoeg belangstelling van de tweedejaars 'hangjongeren' voor een plek in de kolonie. Deze ongebonden vogels verdwijnen met slecht weer, maar blijven nu steeds aanwezig met het mooie zomerweer. Het resultaat is dat er aan het eind van de maand na veel gegier en invliegelingen regelmatig nieuwe vogels overnachten in C en H. Ondertussen zijn de eitjes in A en G uitgekomen. De jonkies groeien als kool, er is een overvloed aan insecten dankzij het prachtige zomerweer. In E gaat het vrije leven ondertussen gewoon verder. Soms zitten de oudervogels samen op het nest, dan weer één in kast D, waarin deze ook regelmatig blijft overnachten. Het gevolg is dat de broedende vogel de eitjes soms uren onbebroed achterlaat om zelf te gaan foerageren. Het experiment lijkt gedoemd te mislukken.....Des te groter is de verrassing als er op 29 juni een pas uitgekomen jong in de nestkom ligt, maar wel onbeheerd. Dat is niet normaal want de eerste week zit er vrijwel altijd een oudervogel op de nog kale jongen.

Begin juli is het over met de zomerpret, de regen komt met bakken uit de lucht. Op 5 juli woedt er een ware zomerstorm met een volle windkracht negen. Alle acht vaste bewoners blijven binnen. Maar de verdeling is wel vreemd, want er zitten drie vogels in C, twee in de nestkom en één weggekropen onder de camera. Alleen een vleugelpunt verradt zijn aanwezigheid. Opvallend genoeg scheren er ook steeds vier Gierzwaluwen laag over het schuurdak. Zij spelen met de windvlagen. Aan het eind van de middag luwt de wind en verlaten de meeste zwaluwen hun kastje. Maar de vleugelpunt blijft achter in C. Daar is iets niet pluis, dus even poolshoogte nemen. En wat blijkt, de vogel is dood, uitgedroogd en vederlicht. Die moet er dus al lang, misschien wel wekenlang liggen, volkomen genegeerd door de nieuwe bewoners.....wat is hier gebeurd? Geen idee, het kan de oude bewoner zijn, maar ook de nieuwe die al na een dag in een gevecht gewikkeld

was, nadat hij een maand geleden kast A was binnengevlogen. Hij wordt anoniem in de tuin begraven. Er blijven zelfs met 24/7 camerabeelden genoeg vragen over, het houdt je in ieder geval scherp.

De ouders van A en G komen met kroppen vol insecten binnen en voeren de jongen, maar dat gebeurt niet in E. Daar gaat de vogel op de jongen zitten zonder te voeren, terwijl de ander rustig in het kastje ernaast ligt alsof ie er niets mee te maken wil hebben. Dit is kennelijk niet voor het eerst want de jongen blijken hongerig, ze wurmen zich heftig bedelend tussen de vleugels door. Soms zit de tweede ouder weer even in E maar negeert de jongen. Het lijkt erop dat de ouders niet goed weten hoe het allemaal moet. Even later kruipt een jong, dat nog steeds helemaal kaal is, wanhopig uit de nestkom waar het blijft bedelen, maar ook nu reageren de ouders niet. Na een week sterft het eerste jong, nauwelijks gegroeid, maar nu voert de oudervogel opeens het andere jong wel. Er gloort hoop, maar niet voor lang. Het gaat daarna op dezelfde voet verder. Op 9 juli schuifelt ook dit jong los in de kast. De aanwezige ouder lijkt nu toch iets te missen en kruipt naar het jong en voert zelfs een beetje. De hoop is van korte duur want even later pakt hij het jong in de bek en zwiept het door de kast. Het betekent het eind van een bizar verhaal, want de volgende dag is ook het tweede jong dood. Die avond zitten beide oudervogels genoeglijk in nestkom E alsof er niets is gebeurd.....deze combi zal waarschijnlijk nooit voor nageslacht gaan zorgen. Maar dat gaat in A en G wel gebeuren, de jongen zijn inmiddels groot genoeg om geringd te worden. Ieder jaar komt ringer Maarten Verrips uit Leiden om dit klusje te klaren. Zoals altijd zijn daar belangstellenden bij aanwezig, dit keer de burens met hun kleinkinderen. En inderdaad, de oudervogels doen het voorbeeldig want de jongen zijn nu al zwaarder dan zijzelf. Toch zullen ze nog zeker twee weken in het nest zitten voor ze uitvliegen. Hun vleugels moeten eerst sterk en lang genoeg zijn. Daar wordt veel voor geoefend, de nestkast lijkt wel een sportschool. Er wordt veel gewapperd met de vleugels en die worden ook gebruikt om zich op te drukken. Het uitvliegen moet in één keer goed gaan. Als ze op de grond terecht komen, zijn ze reddeloos verloren.

De nieuwe vogels in C en H hebben inmiddels allebei een partner. Er wordt veel in- en uitgevlogen, een goede oefening voor volgend jaar wanneer het serieuze werk begint. Beide jongen uit A vliegen na ongeveer 42 dagen uit, en op 29 juli volgt het jong uit G. Meestal vertrekken nieuwe vogels zonder broedsel al in de derde week van juli richting Afrika, maar de paartjes uit C en H slapen nog steeds in hun kastjes. Alleen de adulten uit A zijn op 26 juli al vertrokken. De rest zal dus wel spoedig volgen. Maar nee, de overgebleven acht vogels slapen tot 9 augustus allemaal in de kolonie. Dat heb ik nog nooit meegemaakt en dus stuur ik een mailtje naar andere gierwaluwvoeyers hoe het bij hen gaat. Wat blijkt, zij hebben dezelfde ervaring als ik. Waarom blijven de vogels dit jaar extreem lang hangen, alweer een vraag waar ik het antwoord op schuldig blijf. Daarna verdwijnen de vogels in rap tempo.

Op 11 augustus 's avonds blijven alle kastjes voor het eerst in drie maanden leeg.

Achteraf

De zomer van 2023 is in alle opzichten een bijzonder seizoen geweest. Het enige kastje waarin alles normaal verlopen is, is kastje A. Daar vlogen twee jongen uit, een gebruikelijk aantal voor Gierzwaluwen. In kast G werden minstens 5 eitjes gelegd, waarvan er slechts één tot een uitvliegend jong heeft geleid. Vijf eitjes is heel veel voor één vrouwtje. Zijn de laatste twee eitjes een vervolgletsel van de eerste drie geweest? Als ze door hetzelfde vrouwtje zijn gelegd dan vraag je je af waarom deze eruit zijn gegooid. Het is dus theoretisch mogelijk dat de legfels van verschillende vrouwtjes afkomstig zijn. Ook de man kan een rol hebben gespeeld. De gevechten zouden een aanwijzing hiervoor kunnen zijn, maar dat is allerminst zeker. Kortom vragen te over.

In kast C kwam in eerste instantie een broedvogel terug, maar daarna blijft het een beetje in nevelen gehuld. Is de oude bewoner vertrokken, of was dit de dode uitgedroogde vogel. Om meer te weten te komen over dit soort onverklaarbare ontwikkelingen als in G en C zou je de Gierzwaluwen individueel moeten kunnen herkennen, maar dat is nog niet zo eenvoudig. Om nog maar te zwijgen over kastje E. Het lijkt erop dat deze oudervogels niet weten hoe het broedproces normaal verloopt. Wel lijkt dit gedrag op wat er in 2022 gebeurde in deze kast. Ook toen slapen en broedden deze vogels in diverse kastjes. Het verschil was dat de eitjes toen niet uitkwamen en de broedpoging al in de eifase mislukte. Verder verliep dat seizoen voorspelbaar. In dat jaar leverden drie paartjes acht vliegvlugge jongen op. Het verloop van het seizoen is dus onvoorspelbaar. Wat dat betreft ben ik benieuwd wat ons in 2024 te wachten staat.

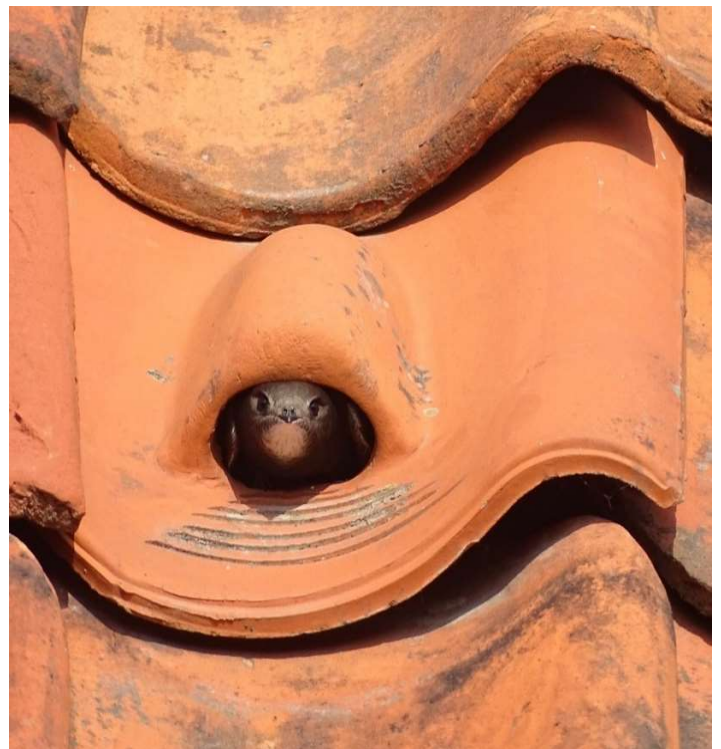

Fig 4. Volwassen Gierzwaluw tuurt naar buiten, schuur Douzastraat 18 mei 2022.

Galerie

Piet Broekhof

Door de redactie werd mij gevraagd om wat natuurfoto's aan te leveren voor plaatsing in De Strandloper en daar zelf wat tekst bij te plaatsen.

Dat doe ik uiteraard graag, over mijn hobby en mijn liefde voor de natuur.

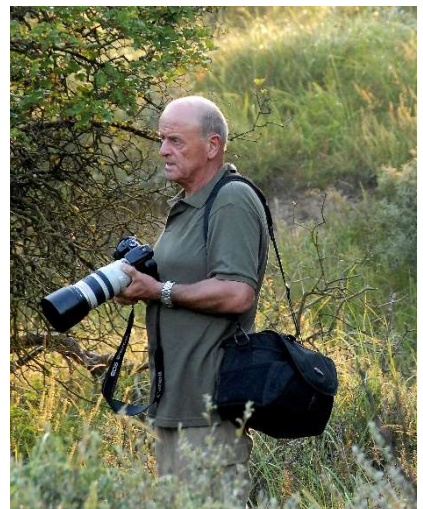
Toen ik 15 jaar was geworden, en na mijn MULO aan de slag ben gegaan, wilde ik heel graag voor mijn hobby gaan fotograferen, en dan met name in de natuur.

Ik ging eens kijken bij een fotowinkel in Noordwijk, en daar zocht ik heel bescheiden een camera uit, een zwart-wit camera, de Gevabox, waarop je op een rolfilm acht foto's kon maken in het formaat 6x9 centimeter.

De prijs van de camera was 15 gulden! Dat waren twee weksalarissen voor mij, want ik verdiende 8 gulden in de week. . .

Inmiddels ben ik 70 jaar ouder, heb ik al een aantal camera's versleten en bezit ik nu een luxe digitale camera met heel veel mogelijkheden! Mijn leeftijd heeft inmiddels wat ongemakken veroorzaakt, en mijn hobby staat op een laag pitje. Maar ik voldoe graag aan het verzoek van de redactie om wat foto's aan te leveren!

In de duinen is inmiddels heel wat veranderd, maar het blijft heerlijk om met zonsopkomst rustig een flinke wandeling te maken; en vaak word je aangenaam verrast!

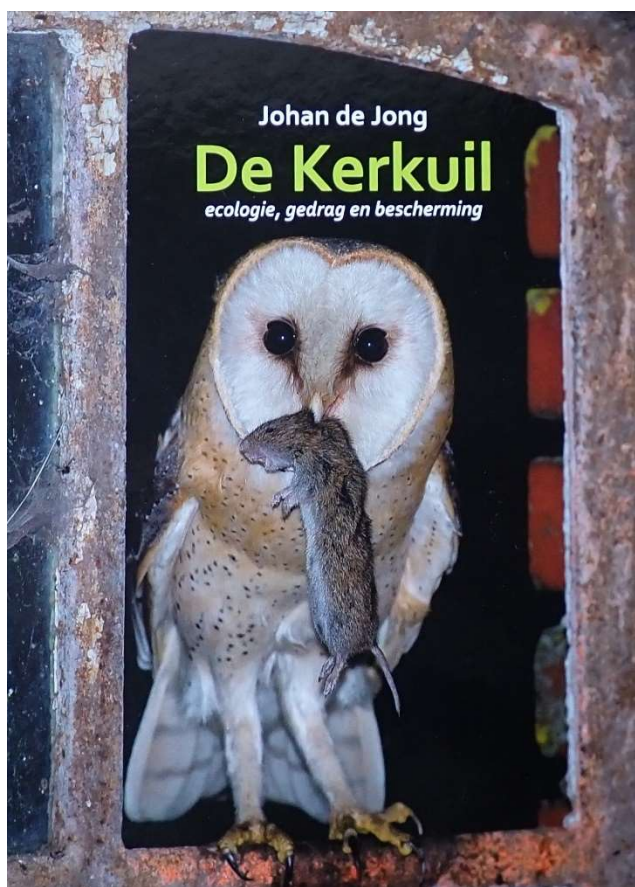
Ree in de winter in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Vossenwelpen in de Noordduinen van Noordwijk

Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek

Jelle van Dijk

Johan de Jong 2017. De Kerkuil. Eigen uitgave, Ureterp. 192 pagina's. Prijs € 24,95.

Bij een bezoek aan de winkel van Vogelbescherming in Zeist zag ik dit prachtige boek liggen. Het boek is al in 2017 verschenen, maar daar in Zeist zag ik het voor de eerste keer. In het Colofon las ik dat dit boek in eigen beheer is uitgegeven. Vermoedelijk hierdoor heeft het boek buiten de kerkuilenwerkgroepen weinig publiciteit gekregen

Schrijver Johan de Jong (1941-2022) was een bijzonder mens. Ik heb wel eens iemand horen zeggen dat zonder Johan de Jong de Kerkuil wellicht in ons land was uitgestorven. Dat vraagt om een toelichting. Voor 1963 broedden er in muizenrijke jaren zo'n 3500 paartjes in ons land. De legendarische winter van 1963 begon half december en duurde tot in maart. Al die tijd was ons land bedekt met sneeuw. Er overleefden slechts enkele tientallen Kerkuilen. Na deze winter herstelde de stand zich geleidelijk tot 500-800 paar. Toen kwam de 'ijzelwinter' van 1979, waarbij strenge vorst, sneeuwstormen en ijsregens elkaar afwisselden. In het broedseizoen van 1979 bleek dat slechts een honderdtal paartjes deze winter overleefd had.

De gevoeligheid voor strenge winters wordt veroorzaakt door het feit dat Kerkuilen geen lichaamsvet hebben en dus voor overleving moeten blijven eten. Bij een gesloten sneeuwdek moet dan op muizen worden gejaagd in grote schuren en op sneeuwvrij gemaakte boerenerven. Sjoerd Braaksma was een van de eersten die al in de jaren zeventig op onderzoek uitging. Het inventariseren van Kerkuilen is een tijdrovende bezigheid. Voor het inspecteren van moeilijk toegankelijke plaatsen als kerktorens en grote schuren moet vaak heel wat geklommen worden. Braaksma wist ook anderen enthousiast te maken en her en der werden kerkuilenwerkgroepen opgericht. Het was Johan de Jong die in 1985 de coördinatie overnam en met aantekelijk enthousiasme op veel plaatsen nieuwe kerkuilengroepen wist te starten. Deze groepen waren vooral actief met het plaatsen en controleren van speciale nestkasten voor Kerkuilen. Hierbij werden ook steeds de jonge Kerkuilen geringd waardoor er veel bekend werd over de verplaatsingen van Kerkuilen. Helaas gaat het bij het vinden van een geringde, dode Kerkuil vrijwel altijd om een verkeersslachtoffer. De kaart met de gevonden Kerkuilen valt vrijwel samen met het Nederlandse snelwegennet. Om sterfte langs snelwegen te voorkomen worden steeds vaker de hectometerpaaltjes voorzien van een rollende bovenkant waardoor de uilen deze paaltjes niet als uitkijkpost kunnen gebruiken. Wel zet men dan verder van de rijbaan een zitpaal neer als alternatief. De brede berm van veel snelwegen zijn namelijk opvallend rijk aan muizen.

Op 26 november 1993 kwam Johan de Jong naar het Jan Verwey Natuurcentrum om een lezing over zijn werk met Kerkuilen te verzorgen. Toen ik om 19.30u bij ons natuurcentrum aankwam, bleek hij daar in de auto al een tijdje op mij te wachten.

Hij was extra vroeg uit Ureterp vertrokken omdat ze mist in Flevoland hadden voorspeld. Hij was graag op mijn uitnodiging ingegaan omdat er in die tijd nog geen enkele Kerkuil in onze regio broedde. Daar moest toch echt wat aan gedaan worden volgens hem. In zijn lezing benadrukte hij hoe belangrijk het is om op geschikte plaatsen een nestkast te plaatsen, zeker op plaatsen waar wel eens een braakbal wordt gevonden. Hoewel in onze regio een groep mensen actief werd, duurde het nog zo'n 15 jaar voordat met zekerheid van een broedgeval sprake was.

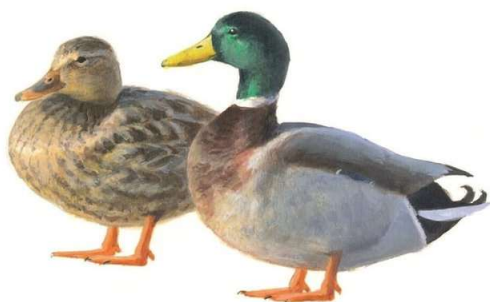
Het boek van Johan de Jong is werkelijk een juweeltje met een boeiende tekst, prachtige foto's van uilen en landschappen en met informatieve kaartjes en grafieken. P.S. Dit geweldige boek is voor leden van kerkuilenwerkgroepen te koop voor slechts € 17,50 via de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland.

Gerard Ouweneel

atlas contact

De wilde eend

Gerard Ouweneel 2021. De wilde eend. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam / Antwerpen. 199 pagina's. Prijs € 23.

Bij het horen van de naam 'Gerard Ouweneel' denkt iedere vogelaar op leeftijd meteen aan ganzen en het Oude Land van Strijen in de Hoeksche Waard. Ouweneel, geboren in 1937, is nog steeds een bevlogen vogelaar met grote belangstelling voor watervogels. Mede door zijn inspanningen bleef het Oude Land van Strijen, een bultig graslandgebied in het hart van de Hoeksche Waard, als natuurreservaat behouden.

Het idee om een monografie over een gewone soort als de Wilde Eend te schrijven, ontstond tijdens het bestuderen van de vogeldagboeken van zijn vroegere vriend en mentor Tom Lebret. Lebret (1918-1982) had grote belangstelling voor het doen en laten van Wilde Eenden. In de waterrijke omgeving van Dordrecht en in de Biesbosch kon hij zijn favoriete soort naar hartenlust bestuderen.

Toen ik op mijn achttiende lid werd van de Nederlandse Ornithologische Unie - een handtekening van je vader was in die tijd hierbij verplicht - ontving ik na enige maanden voor het eerst een aflevering van het blad *Ardea*. De inhoud stelde mij nogal teleur, want 61 pagina's gingen over de paarvorming van de Wilde Eend, een bijdrage

geschreven door Tom Lebret. Geen wonder dat dankzij de vele contacten met Lebret, ook Gerard Ouweneel zich in het leven van de Wilde Eend ging verdiepen.

In het boek uit de bekende serie vogelmonografieën van Atlas Contact komen alle aspecten van het eendenleven aan bod. Interessant zijn de stukken die over de eendenkooien gaan. Het aantal eendenkooien moet groot zijn geweest en het aantal eenden dat daarbij de pijp uitging bedroeg tienduizenden per jaar. Tegenwoordig zijn er nog steeds eendenkooien in bedrijf, maar de gevangen eenden worden nu na geringd te zijn, weer losgelaten. Omdat het vooral om Wilde Eenden gaat, hebben de eendenkooien een flinke bijdrage geleverd aan onze kennis over het trekgedrag van deze soort. Natuurlijk wordt het beeld vertekend doordat in veel landen op Wilde Eenden geschoten wordt. Dat neemt niet weg dat door dit ringwerk bekend is geworden dat er soms Wilde Eenden uit Rusland hier komen overwinteren en dat de meeste inlandse Wilde Eenden standvogels zijn. Het meest interessant vond ik de stukken die handelden over de achteruitgang in ons land. Hein Verkade schreef al in 2000 in *De Strandloper* dat de aantallen Wilde Eenden in de grote vijver van Nieuw Leeuwenhorst drastisch afnamen. In het kader van het project 'Vogel van het jaar 2020' koos SOVON de Wilde Eend. Er werd speciaal studie gemaakt van het voortplantingssucces van de Wilde Eend. Aan het eind van 2020 kon de conclusie worden getrokken dat het mis gaat als de jonge eendjes het nest verlaten. De predatie is sterk toegenomen. Daarbij kun je denken aan Ooievaars en Buizerds die nu in grote delen van waterrijk Nederland een gewone verschijning zijn. Een belangrijke nieuwe predator, ook voor eendjes die in stedelijke omgeving opgroeien, is de Kleine Mantelmeeuw. Deze meeuw is in veel steden sterk toegenomen.

Maar, stelt Ouweneel terecht, waarom gaat het dan wel goed met de Krakeend, die voor een belangrijk deel dezelfde gebieden bewoont. Vermoedelijk heeft de Krakeend het voordeel bijna een maand later in het voorjaar te broeden. De nesten zijn dan moeilijker te vinden en de jonge eendjes kunnen zich bij onraad veel beter in de verder uitgegroeide oeverbegroeiing verstoppen. Vraag maar eens aan een vogelaar wanneer hij een Krakeend met jongen heeft gezien. Ook mensen die veel in de polders komen, moeten dan het antwoord schuldig blijven, terwijl er in veel gebieden meer Krakeenden dan Wilde Eenden broeden.

Ondanks de vele informatie heeft Ouweneel ook geen antwoord op de vraag waarom er in onze buurlanden niet van afnemende aantallen sprake is. Zo zie je maar weer dat ook bij een 'gewone' soort als de Wilde Eend er altijd wel iets te onderzoeken blijft.

Living Lab B7: Onderzoek naar biodiversiteit in natuurgebied Langeveld

Door: Hugo Langezaal

Living Lab B7: Wat doen wij?

Het project Living Lab B7 (<https://www.livinglab7.nl/>) stelt als doel het verbeteren van biodiversiteit in De Bollenstreek in samenwerking met lokale partijen. Dat gebeurt deels middels ecologisch onderzoek waar o.a. ik voor verantwoordelijk ben. De projectfocus ligt met name op het agrarisch gebied van de streek, maar ook enkele natuurgebieden worden meegenomen in het onderzoek. Zo is in 2023 in een gedeelte van natuurgebied Langeveld ecologisch onderzoek uitgevoerd. We willen graag op een gestandaardiseerde manier de biodiversiteitswaarde van het gebied bepalen om te kunnen vergelijken met andere gebieden. Dit deel van het onderzoek in LLB7 richt zich met name op insecten met in dit stuk een bijzondere aandacht voor loopkevers. Hopelijk kunnen we nog wat nieuwe soorten toevoegen aan de natuurinventarisatie.

Locatie en onderzoeksmethode

Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden op een stuk van 8 hectare ten zuiden van de Langevelderslag en ten westen van de Kapelleboslaan, ook wel bekend als de herontwikkelingslocatie Kapelleboslaan. Voorheen is dit gebied in beheer geweest van Dunea en bevond zich hier het pompstation Langeveld. Doordat het duinwater hier te veel was verontreinigd door gewasbeschermingsmiddelen werd het pompstation in 1995 gesloten. In de periode 2014-2018 is het gebied heringericht door Dunea en in 2022 is dit stuk land door Zuid-Hollands Landschap aangekocht en in beheer genomen. Het terrein is rondom 2014 heringericht met als doel kalkrijk en kalkarm grijs duin te creëren, alsmede een klein aandeel vochtige duinvallei. Op het terrein bevinden zich onder andere drie poelen, vochtig schraal duingrasland, droog duingrasland en enkele bosschages. Het onderzoek vond met name plaats rondom de meest oostelijk gelegen pool. De bosschages zijn niet onderzocht.

Voor het onderzoek is gebruikt gemaakt van verschillende inventarisatiemethoden. Verspreid over de locatie zijn vier potvallen geplaatst om loopkevers te vangen, zijn er vegetatieopnames gemaakt, is aquatische macrofauna (waterdierpjes) in de pool bemonsterd en zijn waterkwaliteitsparameters gemeten. De insectenbemonsteringen hebben van mei t/m augustus plaatsgevonden.

Foto 1. Links: Poel in het Langeveld met oevervegetatie. Rechts: de DIOPSIS camera.

Om vliegende insecten te bemonsteren, is een malaiseval geplaatst. Gevangen dieren zijn tot familieniveau gedetermineerd en worden hier niet beschreven. Verder is gebruikt gemaakt van een DIOPSIS insectencamera (zie foto 1 rechts). Dit is een volledig geautomatiseerd systeem dat insecten fotografeert en vervolgens ook middels automatische beeldherkenning kan determineren. Heel handig, want je hoeft er geen insecten voor te doden en verzamelen en het zou in potentie een hoop uitzoekwerk schelen. Helaas zijn er nog geen gegevens binnen van de camera's en ook de aquatische macrofauna laat nog even op zich wachten.

Resultaten

De vegetatie rondom de poelen begint zich mooi te ontwikkelen. Met name de vondst van Herfstbitterling (*Blackstonia perfoliata subs. serotina*) is positief te noemen (zie foto 2 rechts). Dit is een soort behorend bij het habitatype vochtige kalkrijke duinvalleien wat hier ooit door Dunea als doel is gesteld. Wellicht volgen er komende jaren meer kenmerkende soorten indien de begrazing door Damhert beperkt blijft. Verder lijkt het terrein bloemrijker te worden met soorten als Moerasrolklaver, Gewone rolklaver, Liggende klaver, Kleine klaver en Rode klaver. Deze soorten worden veel bezocht door vliegende insecten voor nectar en stuifmeel. Zo vond ik op 20 mei een Gouden slakkenhuisbij foeragerend op Gewone rolklaver (zie foto 2 links). Dit is een zeldzame bijensoort die met name in de kalkrijke duinen voorkomt. De soort maakt broedcellen in lege slakkenhuisjes, die in kalkrijk duin veel voorkomen. De lagergelegen delen van het onderzoeksgebied zijn kalkrijk te noemen en de hoge (en droge) delen zijn meer ontkalkt en dus zuurder. Dit zorgt voor een mooie afwisseling in milieuomstandigheden wat resulteert in leefgebied voor meer verschillende soorten.

Foto 2. Links :Gouden slakkenhuisbij in het Langeveld (Hugo Langezaal) Rechts: Bloeiende Herfstbitterling (Jelle van Dijk).

Rondom de poel staat veel Paddenrus, een kenmerkende soort o.a. behorende bij vochtige duinvalleien met kalkrijke kwel (foto 1 links). Op de drogere en zuurdere delen zijn bijvoorbeeld soorten als Hazenpootje, Klein vogelpootje, en Zilverhaver veelvuldig te vinden. Minder positief is de dominantie van Smalle waterpest (*Elodea nuttallii*) in de poelen. Dit is waarschijnlijk toe te schrijven aan een te hoge concentratie van fosfor (0,8 mg/L). Andere waterplanten worden hier nauwelijks aangetroffen, wat zonde is omdat dit zeer kalkrijke water (pH = 10,08) in potentie zeldzame plantensoorten zou kunnen herbergen. Ook zou de dominantie van Smalle waterpest voor zuurstoftekort gedurende de nacht kunnen zorgen. Desondanks is aquatische macrofauna wel aanwezig. Welke soorten dat zijn, wordt nog uitgezocht.

Loopkevers

Voor de natuurinventarisatie heb ik getracht nog zoveel mogelijk loopkevers te determineren tot op soort. Loopkevers (Carabidae) zijn een familie uit de orde van de kevers, komen over de hele wereld voor en zijn soms zeer indicatief voor een bepaald milieu. De meeste monsters zijn inmiddels gedetermineerd en daarin zijn in totaal 289 individuen aangetroffen, verdeeld over 20 soorten (zie tabel). Vergelijken met de bijna 400 soorten die in Nederland voorkomen is dat niet heel veel. Van de aangetroffen soorten zijn er een aantal die kenmerkend zijn voor de duinen. Met name soorten van het geslacht *Harpalus* (de kruiers) en *Amara* (glimmers) zijn veelvuldig gevonden (zie tabel). Aangevuld met de tandklauwen (*Calathus*) zijn dit echte zandspecialisten en een aantal soorten ook duinspecialisten. Het zijn kevers met een afgerond lichaam en stevige poten, aangepast op een milieu vol scherpe en losse zandkorrels. Waar tandklauwen met name carnivoor zijn als imago, staan veel *Harpalus* en *Amara* soorten bekend als graszaad-eters. Ze zijn dan ook veelvuldig in de duingraslanden te vinden. In het larvale stadium zijn de meeste soorten loopkevers polyfaag, wat betekent dat ze meerdere type voedselbronnen tot zich nemen.

Fraai gekleurde exemplaren, met links Veelkleurige kielspriet en rechts Zespuntsneloper (Hugo Langezaal)

Het aantreffen van *Harpalus servus*, *Harpalus anxius* en *Amara curta* duidt wat meer op schraler, open en droog zand, wat mooi de overgang van nat en voedselrijk naar droog en voedselarm weergeeft. In combinatie met meer algemeen voorkomende soorten zoals de Veelkleurige kielspriet (*Poecilus versicolor*) en Bronzen glimmer (*Amara aenea*) is zo een redelijk diverse kevergemeenschap aangetroffen op slechts een kleine oppervlakte. De soortensamenstelling weerspiegelt ook mooi dat duingronden en cultuurland hier samenkomen, wat gezien de locatie en bijbehorende geschiedenis niet gek is. Met name de Bronzen glimmer bereikt hoge dichtheden in dit milieu en is zelfs met 31 individuen in één potval aangetroffen. De aanwezigheid van zoveel kevers is vrij positief te noemen omdat het een indicatie is voor voldoende insecten die als prooi dienen tijdens het larvaal stadium.

Zouden andere biotopen zoals struweel, bosschages, oevers en meer open zand bemonsterd worden, dan kunnen met gemak nog veel meer dan de 20 aangetroffen soorten worden gevonden, waar mogelijk nog meer duinspecialisten tussen zitten en ook wat zeldzamere soorten.

Naast de loopkevers zijn nog de volgende keversoorten aangetroffen in de potvallen: Behaard lieveheersbeestje, Eenhoornige snoerhalskever, Kleine behaarde pantserwants, Muisgrijze kniptor, Donkere akkerkniptor, Roestbruine bladsprietkever, Sallandkever en Vlugge zwartlijftor.

Aangetroffen loopkeversoorten in het Langeveld en het totaal aantal gevangen individuen per soort.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Totaal aantal individuen
<i>Agonum sexpunctatum</i>	Zespuntsneloper	1
<i>Amara aenea</i>	Bronzen glimmer	133
<i>Amara communis</i>	Veldglimmer	17
<i>Amara convexior</i>	Rechte glimmer	5
<i>Amara curta</i>	Korte glimmer	2
<i>Amara lunicollis</i>	Gewone glimmer	3
<i>Amara onb</i>	Glimmer onbekend	1
<i>Amara spreta</i>	Platte glimmer	7
<i>Calathus erratus</i>	Zandtandklauw	2
<i>Calathus fuscipes</i>	Gewone tandklauw	7
<i>Harpalus affinis</i>	Behaarde kruiper	2
<i>Harpalus anxius</i>	Variabele kruiper	21
<i>Harpalus pumilus</i>	Dwergkruiper	4
<i>Harpalus rubripes</i>	Blauwe kruiper	25
<i>Harpalus servus</i>	Brede duinkruiper	5
<i>Harpalus tardus</i>	Zandkruiper	14
<i>Nebria brevicollis</i>	Gewone kortnek	1
<i>Poecilus versicolor</i>	Veelkleurige kielspriet	34
<i>Syntomus foveatus</i>	Bronzen dwergloper	5

Onderzoek Gele Kwikstaarten in 2023

Onderzoek aan Gele Kwikstaarten: hoe en waarom?

Peter Spierenburg en Hein Verkade

De bloembollenvelden in de Bollenstreek zijn een aantrekkelijk broedhabitat voor Gele Kwikstaart en Veldleeuwerik. Beide weten zich hier goed te handhaven. In Noordwijkerhout en Voorhout doen we sinds 2015 onderzoek naar Gele Kwikstaarten. Het gaat om de locaties Leeweg en Polder Hoogeweg. Eigenaren van deze percelen zijn de firma's van der Slot (Leeweg) en Oskam (Polder Hoogeweg).

Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de broedbiologie, overleving en plaatstrouw van een broedpopulatie van de Gele Kwikstaart in bollenland. Het onderzoek wordt uitgevoerd door middel van:

- Het opsporen van nesten en het volgen tot aan het uitvliegen van de jongen. Hiermee zien we hoe succesvol de broedvogels zijn. De methode volgt het Nestkaartonderzoek van de landelijke organisatie Sovon
- Het vangen en ringen van volwassen vogels om deze in een broedseizoen en tussen jaren individueel te volgen. Hiermee zien we hoe plaatstrouw de vogels zijn, of ze na het mislukken van een legsel elders opnieuw starten en welk deel van de vogels elk jaar terug komt uit het overwinteringsgebied in Afrika. De methode volgt die van het landelijke NIOO Vogeltrekstation (onderzoek Retrapping Adults for Survival).

Net als vorig jaar bestond het Gele Kwikstaarten-team dit jaar weer uit Hein Verkade, Johan Scholten, George Hageman en Peter Spierenburg. Mooi was dat we dit jaar konden samenwerken met het project Living Lab B7. Dit project van de onderzoeksinstituten Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW), HAS green academy en Radboud Universiteit wil de biodiversiteit in de Bollenstreek verbeteren met onderzoek én toepassing, samen met bollenkwekers. Hugo Langezaal en Cassandra van Altena draaiden mee in het onderzoek op het perceel aan de Leeweg. Ze hebben onder meer een methode getest voor het volgen van voedselvluchten van Kwikstaarten die nestjongen voeren. Dit om te zien waar de oudervogels de voor de jongen broodnodige insecten vangen. De inzichten zijn direct toegepast op het onderzoeksgebied van Living Lab B7 in de Hogeveense Polder waar dit jaar ook nesten van Gele Kwikstaarten zijn gevolgd.

Wat waren de resultaten van 2023?

Het voorjaar van 2023 was koud met veel dagen met een schrale noordoostenwind. Pas in de tweede week van mei liep de temperatuur wat op. De Gele Kwikstaarten arriveerden niet alleen later dan in andere jaren, ze gedroegen zich ook opvallend. Ze verbleven vaak laag in het gewas. Pas eind april waren de mannen op sterkte en de vrouwen nog iets later, begin mei. Aan de Leeweg was het tot ver in mei vaak stil in het perceel. De vogels zochten

Engelse Kwikstaart man (Leeweg 2 april 2023).

waarschijnlijk in de beschutting van het gewas naar voedsel of waren helemaal niet aanwezig. Ze keerden dan pas aan het eind van de ochtend terug uit de richting van de weilanden van Stal Wassenaar waar ze gefoerageerd hadden. Ook de nesten waren later dan andere jaren. We vonden het eerste nest met eieren op 12 mei, een week later dan vorig jaar. Op 9 juni vonden we het laatste. Gele Kwikstaarten hebben in de bollenvelden te maken met jaarlijks wisselende gewassen. Dat de soort het goed doet in de Bollenstreek laat zien dat ze mee kunnen bewegen. Tulp is het favoriete gewas en trekt altijd grote aantallen aan. Tegelijkertijd zijn de vogels ook plaatstrouw en komen bij voorkeur op hetzelfde perceel terug als het gewas daar geschikt is.

Op de percelen in Polder Hoogeweg volgden na de tulpen van vorig jaar in 2023 Zantedechsia's. Het was voor het eerst dat we met dit gewas kennis maakten in het onderzoeksgebied, dus een goede gelegenheid om te zien hoe de Gele Kwikstaarten hier op zouden reageren. De Zantedechsia's bleken helaas weinig voor hen te bieden te hebben. Op het moment van vestiging in april en mei moest een deel van de bollen nog worden geplant. Waar al wel bollen stonden, was de bedekking van het gewas ook in mei nog veel te laag om een nest in te kunnen verstoppen. De vele Gele Kwikstaarten die hier vorig jaar in de tulpen broedden, moesten hun toevlucht elders zoeken. Dat gold ook voor de Engelse Kwikstaarten waar er hier vorig jaar drie van zaten.

Nest van Gele Kwikstaart in Vrouwenmantel (Leeweg 25 juli 2023). Het nest is onzichtbaar en pas bij het opzij schuiven van de bladeren worden de jongen, 2 dagen oud, zichtbaar.

De plaatstrouw bleek tegelijkertijd toch sterk. Minimaal één (ongeringde) Engelse Kwikstaart keerde terug naar deze vaste locatie. Niet duidelijk is of deze een broedpoging heeft gedaan op het deel dat tot in mei braak lag of elders in de buurt heeft gebroed. De Gele Kwikstaarten van vorig jaar hebben zich waarschijnlijk verspreid naar percelen in de omgeving. Voedselzoekende Gele Kwikstaarten in het grasland rond de percelen vlogen

met hun prooien richting bollenvelden bij de Rijnsburgerweg. Daar zat voor het eerst sinds een aantal jaar ook weer een Engelse Kwikstaart, mogelijk dus ook de vogel die dit jaar is uitgeweken naar een ander perceel. Voor de Veldleeuweriken leek de verandering van gewas geen probleem. Ook in een gewas met weinig dekking kunnen ze hun nesten bouwen. Het hele seizoen waren er zingende leeuweriken aanwezig die ongetwijfeld in de Zantedechsia's gebroed hebben.

Aan de Leeweg waren de omstandigheden in 2023 gunstiger dan vorig jaar. Vorig jaar bleef het aantal paren in de narcissen en peen steken op twee. Dit jaar, met helft van het perceel met tulp en de andere met hyacint, waren dat er vier keer zoveel. In totaal vonden we 7 nesten in het onderzoeksgebied, plus nog één er buiten. De gewasvoorkeur was weer goed te zien: slechts één nest zat in de hyacinten en de andere zaten allemaal in de tulpen. In het perceel hyacinten was er één strook met twee bedden tulpen. Ondanks de ruime keus in de hyacinten zat één van de nesten hier precies in deze twee rijen.

Helaas was het succes van de nesten dit jaar erg laag. Van de in totaal 8 nesten gingen er 6 verloren, vermoedelijk doordat ze gevonden werden door de lokale kraaien die het perceel uitkamd.

Opvallend was dat drie nesten zelfs al sneuvelden voordat de jongen uitkwamen. Het perceel aan de Leeweg heeft als nadeel voor Kwikstaarten dat er in de directe omgeving veel bomen, kassen en gebouwen staan. Vanuit het

perspectief van de kraai mooie uitkijplekken om met hun scherpe ogen het bollenveld af te kunnen speuren. Onder de aanwezige Kwikstaarten waren twee Engelse Kwikstaarten. De eerste arriveerde al vroeg, op 2 april, maar verdween daarna uit beeld. Pas op 3 juni dook hij opeens weer op. Vermoedelijk heeft hij de eerste broedpoging buiten het perceel gedaan. Na het mislukken van die poging keerde hij naar deze plek terug voor een

vervolglegsel. Helaas was dit te kort dag voor het rooien van de tulpen en was de broedpoging niet succesvol. Dankzij de kleurring was deze vogel te onderscheiden van de tweede later arriverende man, zonder ring. Lang bleef onduidelijk of deze tot broeden zou komen. Na een late aankomst op 5 mei dook hij op verschillende plekken in het perceel op, met regelmatig vechtpartijen met de al gevestigde mannen. Pas eind mei was hij duidelijk gebonden aan een nestplek, maar hier was ook een man gewone Gele Kwikstaart actief. Uiteindelijk trok de Engelse Kwikstaart aan het langste eind en was in juni voerend bij de jongen te zien, zonder spoor van de concurrent.

Welke nieuwe inzichten hebben we in 2023 opgedaan?

Met elk onderzoeksjaar leren we meer over de Kwikstaarten. Dit jaar lukte het relatief veel vogels van een kleurring te voorzien (8) waardoor we ze individueel konden volgen. Dat maakte duidelijk dat we niet één maar twee Engelse Kwikstaarten aan de Leeweg hadden. Een ander interessant verschijnsel dat we anders gemist hadden, was dat één van de mannen bij twee broedpogingen tegelijkertijd betrokken was. Op 7 mei was de man met de kleurring witrose samen met een (toen nog ongeringde) vrouw een nest aan het bouwen in de tulpen. Op 12 en 13 mei was hij nog steeds in de weer met nestmateriaal in dezelfde omgeving met een ongeringde vrouw. Op 19 mei vonden we het nest, met 6 eieren. Op 26 mei waren we getuige van het uitkomen van de jongen. Terugrekenend met de tijd nodig voor het leggen van de eieren en de broedduur, betekende dit dat het nest uiterlijk op 8 mei afgebouwd moest zijn en het eerste ei gelegd. Dat betekende dat de nestbouw op 12 en 13 mei met een andere partner moet hebben plaats gevonden. Dit tweede nest hebben we niet gevonden, maar uit de afwezigheid van voerende ouders kunnen we afleiden dat dit waarschijnlijk al in de eifase verloren is gegaan. Het eerst gestarte nest was wel succesvol en leverde 5 uitgevlogen jongen. We hebben al eens eerder een geval vermoed van één man met twee nesten, maar door de kleurringen hebben we het nu beter gedocumenteerd.

Een andere interessante vogel was de man witzwart. Deze leek eind april eerst gepaard, maar vanaf 7 mei was er geen spoor meer van een partner. Terwijl de mannen die wel een partner gevonden hadden druk waren met hun nesten, bleef deze vogel zingen, in de hoop alsnog een partner aan te trekken. Uiteindelijk leek dat zelfs nog te lukken. Op 9 juni was hij gepaard en het gedrag van het paar wees op een broedpoging. Waarschijnlijk ging dit om een vrouw waarvan het eerste legsel mislukt was (misschien wel dat van de buurman met twee nesten) en nu een nieuwe kans waagde. Helaas was dit te laat voor het rooien van de tulpen. Dankzij de kleurring zagen we vervolgens dat deze vogel 350m verderop (perceel van Clemens) opnieuw opdook, weer aan het zingen. Maar ook hier had hij geen succes.

In het perceel waar witzwart het opnieuw probeerde, stond het gewas Vrouwenmantel. Hier had zich ook een ander paar gevestigd voor een vervolglegsel. Dit was succesvol en er vlogen rond 3 augustus 5 jongen uit. De oudervogels waren niet gekleurringd, maar de grijs tint en kleurverdeling op de kop wees er sterk op dat de man

Eerstejaars Gele Kwikstaart. Leeweg 30 augustus 2023. Dit is één van de jongen in het nest op de bovenstaande foto, nu 44 dagen oud. Het patroon van de vleugelveren is kenmerkend voor een eerstejaars vogel, met de drie binnenste grote dekveren geruid.

eerder een broedpoging én een vervolglegsel had gedaan in de tulpen van het onderzoeksperceel. Beide waren helaas mislukt. Het lijkt er op dat het mogelijk is dat een paar met een tweede laat vervolglegsel het seizoen dus alsnog succesvol af kan sluiten!

Kijken we naar de timing van de drie legsels dan is dit mogelijk. De start van de eileg van de drie legsels was 8 mei, 2 juni en 5 juli. Dit geeft een tussenpoos van één tot twee weken om een nieuw legsel te starten na het verloren gaan van het voorafgaande.

Helaas weten we niet zeker of het zo is gegaan, omdat we deze vogels niet hebben kunnen kleurringen. Wat in elk geval wel duidelijk is, is dat een succesvol vervolglegsel tot heel laat in het seizoen mogelijk is in vaste planten. Bepalingen hoorden we ook van de kweker Michel Nederpel die dit jaar en in eerdere jaren ook nesten vindt in Ridderspoor.

Dit geeft een heel nieuw inzicht in waarom de Gele Kwikstaart het goed doet in de Bollenstreek. Met de voorliefde voor tulpen lijkt het er op dat de soort alle kaarten moet zetten op één legsel. Na het rooien van de bollen in juni zijn de tulpenpercelen kaal en is er geen tweede kans. Uit akkerbouwgebieden is bekend dat vervolglegels vaak plaats vinden in een ander gewas dat later in het seizoen een goede bedekking heeft. De Kwikstaarten kunnen na een broedpoging in tarwe voor een tweede poging dan terecht in het latere gewas aardappels. In de Bollenstreek zouden vaste planten dus mogelijk deze rol kunnen vervullen en tot in juli kansen bieden voor een vervolglegsel.

Na juli houdt het dan wel op omdat de vogels hun veren moeten gaan ruïen en zich voorbereiden op de trek naar Afrika. Ze doen dat vaak in groepen in goede voedselgebieden rond geschikte slaappleatsen. Het laatste nieuwe inzicht van dit seizoen is dat er vlakbij de locatie aan de Leeweg een locatie zit waar de ruiende vogels zich verzamelen. Op de slaappleats vingen we eind augustus één van de jongen terug van het nest in het Vrouwenmantel perceel. Het ultieme bewijs dat de jongen goed zijn uitgevlogen!

Waarnemingen januari, februari, maart 2024

Peter Spierenburg

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht te vinden van de vogels en andere soorten die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Nat in de duinen

De natte winter zorgde op veel plekken voor hoge waterstanden. Vooral in de duinen stonden veel duinvalleien onder water, op plekken waar we dat niet gewend zijn. In de AWD stonden grote delen van Haasveld decimeters diep onder water. Dit leverde een bijzonder beeld van **Wilde Zwanen** die in het Haasveld rondzwemmen op een plek waar het anders droog is. Nu staken ze hun lange nekken onder water om de ondergedompelde planten te begrazen. Van 25 januari tot 17 februari waren er 2 tot 4 aanwezig (MK ea). Met het zakken van het water had de natte vallei eind maart ook een grote aantrekkingskracht op eenden. Van 24 tot 31 maart verbleven er 3 **Zomertalingen** (JW ea), tot 14 **Wintertalingen** (NR) en tot 40 **Slobeenden** (HO). Op 26 maart liepen er 3 **Kemphanen** (JW). Aan de noordkant van het Haasveld stond er in het Weitje van de Blauwe Paal zoveel water dat hier van 10 februari t/m 14 maart een vrouw **Nonnetje** rond zwom (CB ea).

Wilde Zwaan - 2024-01-25 AWD - Haasveld © A. van Dam

Rondzwervende Rode Wouw?

In januari vloog er een aantal keer een Rode Wouw over ons waarnemingsgebied. Op 21 januari hing er één rond in het Hoegatterduin in de AWD (JE). Op 23 januari volgde er een waarneming van een overvliegende vogel over het Langeveld (JHa) en op 26 januari vloog er één over Noordwijk-Binnen en de Bronsgeest (WBo ea), goed herkenbaar als adult. Dit is opmerkelijk want er zijn pas drie eerdere januariwaarnemingen in ons waarnemingsgebied (1995, 2010, 2015). Mogelijk ging het om een vogel die hier een poosje rondzwierf. In de volgende maand volgden tussen 10 en 24 februari opnieuw meerdere waarnemingen in de AWD, de Noordduinen en Willem van den Bergh van (in verschillende richtingen) overvliegende en cirkelende vogels. Op 10 februari ging het om zeker twee vogels. Over de Noordduinen vloog er eerst één naar zuid. Later volgde er één naar noord die vanaf Den Haag was gevolgd en die qua tijd overlapte met de eerste (BS PK EM). Op 14 februari zat er ook één even aan de grond in de Noordwijkerhoutsche Geest (JSp). Op 15 februari cirkelden er twee tegelijkertijd laag over de AWD (VS).

Rode Wouw -2024-01-26 Noordwijk-Binnen © Wijndeldt Boelema

Foto's geven geen uitsluitel of de waarnemingen steeds dezelfde vogels betroffen. De meeste Rode Wouwen trekken 's winters weg naar met name Spanje, maar er blijven er ook altijd in Nederland hangen. Sinds 2010 heeft de Rode Wouw zich gevestigd als broedvogel in Nederland. Sinds 2015 neemt de populatie voorzichtig toe. Dat maakt de kans op overwinterende en naar onze contreien afdwalende vogels steeds groter.

Tegelijkertijd kunnen in februari ook al de eerste doortrekkers verwacht worden.

Maar wel mondjesmaat, want tot nu toe waren er 8 februariwaarnemingen in ons gebied. Ook dat aantal is dit jaar meer dan verdubbeld. Het lijkt er op dat een deel van de waarnemingen van januari en februari van dit jaar één rondzwervende (adulte) vogel betreffen. De wouw die op 25 februari over Rijnsoever Katwijk naar noord vloog (AMe) was misschien wel de eerste echte doortrekker.

Kraanvogels schampen ons waarnemingsgebied

Op 2 maart stond er een flinke zuidoostenwind. Met de kraanvogeltrek over Oost-Nederland in volle gang bood dit één van de schaarse kansen om daar in ons waarnemingsgebied een graantje van mee te pikken. De trekbaan schampt in het voorjaar net het oosten van het land en verschuift met oostenwind wat meer het land in. Een heel enkele keer is dat zover dat we ze hier kunnen zien. De ochtend begon veelbelovend met om 9:00 uur een groep van 72 Kraanvogels die over Breskens in Zeeuws-Vlaanderen trok. Deze groep volgde vervolgens de kust en na passage van Walcheren en Goeree verscheen deze even na tien boven de Maasvlakte. Tot Meijndel bleef de groep de kust volgen, maar boog daar langzaam naar het binnenland af. Daardoor leken de Kraanvogels net ons waarnemings-gebied te gaan missen. Desondanks was de groep tussen 11:09u en 11:37u zichtbaar vanaf Rijnsoever, de Puinhoop en de Driehoek, op grote afstand in het oosten (JV JHa JHn CZ). Hun route voerde ze over Rijnsburg (BB MD) en vervolgens recht over Haaswijk in Oegstgeest (JS RG). Zo schampten ze net (of net niet?) het meest zuidoostelijk puntje van ons waarnemingsgebied. Vanaf daar bogen ze langzaam verder oostelijk af en passeerden Schiphol even na twaalf, Amsterdam een kwartier later en Lelystad rond half twee. Even na half drie werden ze bij Kampen voor het laatst gezien. De route was toen al sterk oostelijk in de richting van Noord-Duitsland. Maarten Sluijter plaatste op www.waarneming.nl een mooi kaartje met de route die de groep heeft gevolgd. In het najaar valt vaak op dat, op de trektelpost de Vulkaan, beduidend meer vogels passeren dan op de Puinhoop in Katwijk. De route van de Kraanvogels laat mooi zien hoe dat komt: in het voorjaar buigt een deel van de vogels af om langs de zuidrand van het IJsselmeer te trekken. Die laten ons dus letterlijk links liggen. In het najaar gebeurt het omgekeerde: rond Den Haag voegt een stroom vogels uit het binnenland zich ter hoogte van Den Haag bij de trekbaan langs de kust.

Kraanvogels 2 maart 2024 Oegstgeest – Haaswijk © Joost van der Sluijs

Figuur 1 Trekroute Kraanvogels op 2 maart 2024 (Maarten Sluijter)

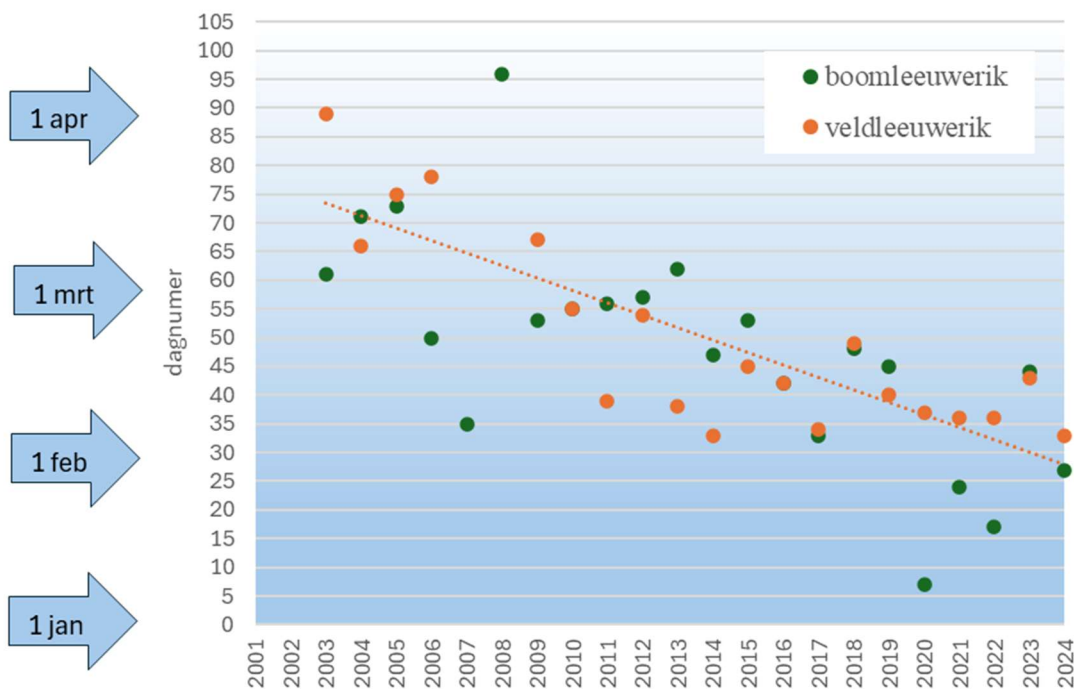
Vroeg voorjaar

Februari en maart waren recordwarme maanden. Het voorjaar leek daardoor nog vroeger te starten dan we langzamerhand gewend zijn. Voorjaarsbloemen kwamen al vroeg in bloei. Maar zijn de vogels ook vroeger? Boomleeuweriken en Veldleeuweriken trekken weliswaar niet weg, maar de eerste zang roept toch het gevoel van voorjaar op. De eerste Boomleeuwerik zong al op 27 januari in de AWD (JS). Dit was vroeger dan ooit. Zo'n 10 jaar geleden was een zingende Boomleeuwerik in januari nog ondenkbaar, maar sinds 2020 is dit elk jaar het geval. De eerste zang is geleidelijk naar voren geschoven in de tijd. Voor de Veldleeuwerik geldt hetzelfde. Ook deze zong op 2 februari vroeger dan ooit, maar ook hier past het in het patroon van de laatste jaren. In figuur 2 zijn vanaf 2003 de vroegste data aangegeven van zang van Boomleeuwerik en Veldleeuwerik. Te zien is dat rond 2003 beide soorten rond half maart voor het eerst zongen, de Boomleeuwerik gemiddeld zo'n drie dagen eerder dan de Veldleeuwerik. Met de mildere winters en voorjaren is deze datum gestaag naar voren geschoven. De eerste zang van beide soorten is in 22 jaar tijd ongeveer 48 dagen vervroegd! Van half maart zit deze nu gemiddeld rond het begin van de maand februari.

Boomleeuwerik - 2024-02-25 Amsterdamse Waterleidingduinen - Vinkebaandriften / Franse Vlak © Joas de Vreugd

Figuur 2 Boomleeuweriken en Veldleeuweriken zingen steeds vroeger. Vroegste datum zingende leeuweriken in het waarnemingsgebied Noordwijk 2002-2024. Het dagnummer telt vanaf het begin van het jaar. Hoe lager het dagnummer des te vroeger in het jaar.

Voor Tjiftjaf, Zwarte Roodstaart en Zwartkop is het beeld anders. Deze overwinteren steeds vaker in ons waarnemingsgebied, maar de eerste zang was in de warme start van dit jaar niet vroeger dan anders. De eerste Tjiftjaf zong op 4 maart (BS), de eerste Zwarte Roodstaart op 21 maart (JF) en de eerste Zwartkop op 30 maart (HO HL). Grutto en Tureluur verschenen op 5 maart in de Elsgeestepolder (WN). Dit is al tientallen jaren de tijd dat je de eerste kunt verwachten. Grutto's zijn dan al een tijd aanwezig op slaapplekken zoals de Veerpolder bij Warmond. Maar het moment dat ze zich vestigen in hun broedgebied verandert blijkbaar niet veel. Vanaf eind maart beginnen de lange afstandstrekkingen terug te komen uit hun Afrikaanse overwinteringsgebieden. De eerste Blauwborsten arriveren normaal in de laatste week van

maart, maar waren dit jaar heel vroeg. De twee waarnemingen op 14 maart (EM ML) waren de vroegste ooit voor ons waarnemingsgebied. Ook Tapuit en Boerenzwaluw kunnen er al zijn eind maart. De eerste waarnemingen van Tapuit op 25 maart (CZ) en Boerenzwaluwen op 29 maart (RM ea) zijn niet uitzonderlijk. Fitis, Gele Kwikstaart en Boompieper zijn soorten waarvan de eerste zich vanouds begin april melden. Maar we zien de aankomst langzamerhand verschuiven naar eind maart. Zo wordt de eerste Fitis sinds 2017 al in maart gehoord. Dit jaar was de eerste er op 27 maart (KV EM), wat in de verschuiving van het patroon past. Na de eerste Gele Kwikstaart op 27 maart (HL) trokken er al opvallend veel over in de laatste dagen van maart. De Boompieper was duidelijk vroeg. De waarneming op 25 maart (CZ) was de vroegste ooit. Op 31 maart zongen er al meerdere in de AWD (SF). Extreem vroeg was de Huiszwaluw die op 26 maart over de AWD vloog (HO). Dit is de vroegste ooit en de eerste maartwaarneming voor ons gebied. Normaal arriveert de eerste Huiszwaluw pas in de loop van april.

Het beeld is dus wisselend. De recordwarme maanden februari en maart leverden niet over de hele linie vroegere aankomsten en activiteit. Wel is er een duidelijke verschuiving als we over meerdere jaren kijken. De standvogels als Boomleeuwerik en Veldleeuwerik worden eerder actief naarmate het vroeger in het jaar al warmer wordt. Maar dat lijkt dan weer niet te gelden voor korte afstandstrekkingen als Tjiftjaf, Zwarte Roodstaart en Zwartkop. Ze blijven wel vaker hier hangen in de winter, maar dat levert hun niet persé een vroeger broedseizoen op. De lange afstandstrekkingen lijken weinig beïnvloed te worden door de warme start van het jaar. Ze overwinteren tenslotte in een heel andere klimaatzone en kunnen überhaupt niet weten hoe het weer zal zijn bij hun terugkeer. De weersomstandigheden onderweg zijn veel meer bepalend voor hun aankomst. Eind maart heeft een aantal soorten wel kunnen profiteren van een zuidelijke stroming die samenhangt met het zachte weer. Zo zagen we toch een paar opvallend vroege aankomsten.

Vlinders in de winter

Ook vlinders waren er door het relatief warme weer vroeg bij. Het zonnige lenteachtige weer van eind januari wekte de eerste Dagnauwoog uit de winterslaap (29 januari JD AM) en activeerde ook Atalanta's (27-28 januari BS ea). Voor beide soorten was dit pas de tweede keer dat ze in januari al verschenen. Waarschijnlijk zijn ze daarna weer snel in rust gegaan, want in februari en maart waren er niet veel waarnemingen. Deze maanden waren wel recordwarm, maar niet zo zonnig. In maart 2022 waren er bijvoorbeeld meer vlinderwaarnemingen. De Citroenvlinders die op 15 februari verschenen (SW BS) waren de vroegste ooit, evenals de Distelvlinder van 14 maart (BS). De hoge temperaturen in maart activeerden niet alleen vlinders die in volwassen stadium de winter doorbrengen, ook soorten die als pop overwinteren waren er snel bij. Zo vlogen er in maart in totaal al 8 soorten vlinders, waaronder ook Gehakelde Aurelia, Boomblauwtje, Klein Koolwitje en Bont Zandoogje.

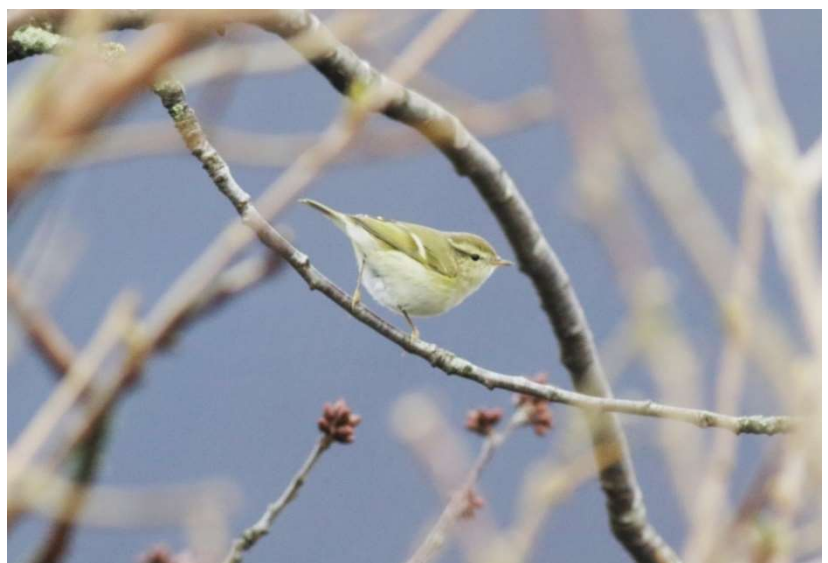
Maandoverzicht

januari

Het nieuwe jaar startte met veel wind en regen. Vanaf 6 januari draaide de wind naar het noordoosten, daalden de temperaturen en was er nachtvorst. De kou werd rond de 13° verdreven door een westelijke stroming. Tot aan het eind van de maand overheerste westenwind het weerbeeld. De laatste dagen van de maand waren lenteachtig, met een zuidelijke stroming die de temperatuur naar rond de 10°C bracht.

De **Humes Bladkoning** bij het Jan Verwey Natuurcentrum was daar de hele maand aanwezig (WBo ea). In de AWD zat op 1 en 2 januari een **Klapekster** bij het Achterhaasveld (BD). Net ten noorden van ons waarnemingsgebied zat er ook een Taigaklapekster, een oostelijke ondersoort. Over de Coepelduynen vloog op 18 januari een **Pestvogel** (JV). Zowel langs het Zwarte Pad Katwijk als langs het Oosterduinse Meer overwinterde een **Cetti's Zanger** (JHn PS ea).

Op 6 januari was er een eerste winter **Grote Burgemeester** aanwezig op het strand van de Noordduinen (CZ). De **Kleine Burgemeester** die jaarlijks overwintert in Leiden-Zuidwest was van 22 t/m 28 januari aanwezig op het strand rond de Uitwatering Katwijk (AM ea). De vogel is inmiddels in het vijfde levensjaar. Op 19 januari lag er een dode onvolwassen **Papegaaiduiker** op het strand van de

Humes Bladkoning - 2024-02-10 Noordwijk-Binnen © Wijndeldt Boelema

Noordduinen (CZ). Langs de zeetrekhut vlogen op 4 januari 1015 **Roodkeelduikers** en één **Parelduiker** (JD). Op 14 januari waren het de **Zwarte Zee-eenden** die kortstondig massaal aanwezig waren. Er vlogen er 850 langs (JD HO DT). Op 27 januari passeerden 432 **Drieteenmeeuwen** (JD HO) en op 30 januari 394 **Futen** (JD HO). Op 8 januari vloog een **Parelduiker** langs de Duindamseslag (EM). Op 11 januari vloog er een **Kleine Zwaan** over de zuidelijke AWD (VS).

Twee **Ooievaars** (vermoedelijk het broedpaar van de Bronsgeest) overwinterden in het gebied tussen Bronsgeest en De Klei (BB ea). Er waren meerdere winterwaarnemingen van een **Lepelaar**, mogelijk dezelfde vogel. Op 10 januari vloog er één over het Oosterduinse Meer (PK), vervolgens liep er op 11 januari één in een kwelslootje in het Middengebied (JHa) en van 13-17 januari verbleef er één in het Langeveld (RG). Bij het Oosterduinse Meer zat op 20 januari een **Roerdomp** (RJ). Van 13 t/m 27 januari verbleef er een **Kleine Zilverreiger** in de Elsgeesterpolder (RG ea). Over de AWD vloog op 7 januari een **Bruine Kiekendief** (PN). Dit is de tweede januari waarneming voor ons waarnemingsgebied. Een man **Smelleken** vloog op 20 januari over de Oosterduinse Sloten (RJ). In de AWD verbleef een **Raaf**. Op 29 januari vloog er één over de Noordduinen (ML). In de Elsgeesterpolder zat op 27 januari een **Witgat** (RG). **IJsvogels** waren wijd verbreid en werden op minimaal 7 plekken gezien waaronder de omgeving van het Oosterduinse Meer (KV ea). Er overwinterden enkele **Witte Kwikstaarten**, zonder duidelijk aan één locatie gebonden te zijn. De grootste groep bestond uit 4 vogels in Oud Leeuwenhorst op 26 januari (CZ). Op drie plekken waren overwinterende **Zwarte Roodstaarten** aanwezig: bij de Binnenwatering Katwijk (JV AM), in Kloosterschuur (SM) en in het Langeveld (RG). **Roodborsttapuiten** overwinterden op minimaal 6 plekken in de Coepelduynen (JV), de zuidelijke AWD (JS ea) en de Hogeveense Polder (RG). **Tijftjaffen** werden op 4 plekken gemeld (JV), waaronder een vogel op de plek van de Humes Bladkoning bij het Jan Verwey Natuurcentrum. In het Duinpark zat op 18 januari een **Zwartkop** (JD). Grotere groepen zaadeters in bollenland ontbraken. Op 10 januari zat er één **Kneu** in de Bronsgeest (RG). Wel zwierf er een klein groepje met tot 15 **Grote Barmsijzen** in het zuiden van de Coepelduynen en Rijnsoever Katwijk (JV). In de AWD zaten tot 7 **Kleine Barmsijzen** (JS). De enige overwinterende **Ringmus** zat op 13 januari in Noordwijkerhout (EM).

februari

De maand februari was de zachtste sinds het begin van de temperatuurmetingen. De temperatuur was zoals je die normaal in maart kunt verwachten, meest rond de 10°C. Het natte weer van de eerdere maanden zette door. De wind kwam vooral uit het westen en zuidwesten en er was weinig zon te zien.

Slechtvalk – 2024-03-17 Noordwijkerhout - Leeuwenhorst © Rob Floor

in totaal 1500 (JV). Op 2 februari was er een **Velduil** aan het jagen in de Elsgeesterpolder (MG). De **Kleine Zilverreiger** was van 4 t/m 15 februari nog steeds aanwezig in de Elsgeesterpolder (MG). Het paar **Ooievaars** bezette vanaf 3 februari het nest in de Bronsgeest (SW). De **Slechtvalken** verschenen vanaf 2 februari weer bij de toren van Leeuwenhorst (RM ea). Op 3 februari zaten er drie (RJ). Bij de jachthaven in Katwijk zat ook regelmatig een Slechtvalk. Dit betrof twee verschillende geringde vogels (AM). Bij de Binnenwatering Katwijk zaten op 23 februari 200 **Scholeksters** (AM). Langs de zeetrekhut vloog op 24 februari een **Noordse Stormvogel** (JD NM ea) en passeerden er 121 **Dwergmeeuwen** (HO HL ea) in een verder rustige maand.

De overwinterende **Humes Bladkoning** bij het Jan Verwey Natuurcentrum was daar de hele maand aanwezig (WBo ea). Op 25 februari was een **Klapekster** aanwezig in de Wouwen in de AWD. Op 17 februari zaten er 8 **Grote Barmsijzen** op Willem v.d. Bergh (GB). Op 24 februari zat er een grote groep van 40 **Kneuen** in de Elsgeesterpolder (MG NM). Op 5 en 15 februari zat er op twee verschillende plekken in Noordwijk-Binnen een **Zwartkop** (WBo ea). Op 25 februari vloog een **Zeearend** naar zuid over strand van de AWD. Op 16 en 17 februari vlogen er grote groepen

Kleine Rietganzen naar noord over de Coepelduynen,

maart

Ook maart was een recordwarme maand. Met een overwegend zuidelijke stroming waren de temperaturen de hele maand relatief hoog, zonder echte uitschieters. De zon liet het vaak afweten, maar ondanks het sombere weer was maart relatief droog en kwam er een einde aan de voorafgaande serie natte maanden. In de eerste tien dagen en in de laatste week waren er veel dagen met zuidoostenwind. Op 23 en 24 maart trok de westenwind aan naar windkracht 6.

De **Humes Bladkoning** bleef t/m 23 maart aanwezig bij het Jan Verwey Natuurcentrum (WBo ea). Op 14 maart vloog er een jonge **Zeearend** naar noord over de Noordduinen (JHa ML). Op 19 maart trok er een **Rode Wouw** over de Rijnsoever Katwijk naar noord (JV). Raven zwierven wat ruimer rond en werden ook buiten de AWD gezien. Op 14 maart vloog er een **Raaf** naar zuid over Rijnsoever (AMe). Op 6 maart trok de eerste **Bruine Kiekendief** naar noord (EM). Ook trok er een aantal keer een **Blauwe Kiekendief** over ons waarnemingsgebied, waaronder één op 7 maart langs de zeetrekthut (JD DT) en het Kachelduin (EM). De volgende dag passeerden er bij oostenwind een **Kleine Zilverreiger**, een **Smelleken** en 21 **Kemphanen** (JD HO HV). Op 16 maart vlogen de eerste 3 **Grote Sterns** naar noord langs de zeetrekthut (JD BS) en de Noordduinen (EM).

Ook passeerden er een flink aantal **Jan Van Genten**, in totaal 47, langs de zeetrekthut (JD BS) en 100 langs de Noordduinen (EM). Op 23 maart vloog een groepje van 15 **Grutto's** langs de zeetrekthut (JD HO). De volgende dag trokken er bij WNW6 grote groepen **Rotganzen** langs, met een totaal van bijna 2600 (JD HO PS), de tweede beste dag ooit. Ook vloog er een **Parelduiker** langs (JD HO PS). Een onvolwassen **Grote Jager** verbleef langere tijd voor de Noordwijkse kust. Op 24 maart vloog deze over het strand van de Coepelduynen (KK) en op 30 en 31 maart langs de zeetrekthut (JD NM HL ea).

Webcamfoto van Kerkuil in torenvalk kast Noordwijkerhout - 2024-03-22 © George Hageman

Over Kachelduin trokken op 7 maart 2 **Rouwkwikstaarten** (EM) en 2 **Europese Kanaries** (PK) naar noord. Op 27 maart was er een Europese Kanarie aanwezig bij de Duindamseslag (EM). In een nestkast voor een Torenvalk verscheen op 22 maart 's avonds een **Kerkuil** op de webcam die poolshoogte kwam nemen (GH). Op 19 maart zat er een **Velduil** in de Coepelduynen (AM), op 20 maart één in de AWD (SF) en 31 maart trok er één over Kachelduin (EM). Van 21 t/m 31 maart verbleef er een **Klapekster** rond het Haasveld in de AWD (SF ea). Het groepje van 8 Grote Barmsijzen was t/m 8 maart aanwezig in de Coepelduynen bij Willem v.d. Bergh (CZ).

Op 22 maart zat er één in Rijnsoever (JV). De **Cetti's Zanger** hield een territorium bij het Zwarte Pad Katwijk (AM ea) en bij het Oosterduinse Meer (PK ea). Op 7 maart zat er een paar **Ringmussen** in de Elsgeestepolder (MG). In het plasje in de Klei was vanaf 15 maart weer een broedpaar **Tafeleenden** aanwezig (WBo). Over de dennenbossen rond de Duindamseslag vlogen op 10 en 14 maart 2 **Kruisbekken**, zonder indicatie van broedgedrag (CZ HL). Op 30 maart liep er een **Bunzing** bij Offem (NM HL).

Zwarte Roodstaart - 2024-03-09 Coepelduynen C1 © Joas de Vreugd

Waarnemers

AM	Annelies Marijnis	JE	Jaap Engberts	NM	Nika van de Meiracker
AMe	Arnold Meijer	JF	Jaap Faber	NR	Nico Rensen
BB	Bas van der Burg	JHa	Joël Haasnoot	PK	Peter de Knijff
BD	Bernard Dragsma	JHn	Jona Haasnoot	PN	Pim de Nobel
BS	Bas van Schooten	JS	Joost van der Sluijs	PS	Peter Spierenburg
CB	Cecile Bleijs	JSp	Jerker Spits	RG	Reinder Genuït
CZ	Casper Zuyderduyn	JV	Joas de Vreugd	RJ	Rob Jansson
DT	Diny Thibaudier	JW	Jan Wierda	RM	Rob de Mooij
EM	Ezra Mandemaker	KK	Karel Krikke	SF	Sylvain Fleur
GB	Gijsbert van der Bent	KV	Koene Vegter	SM	Sam van der Meij
GH	George Hageman	LS	Leo Schaap	SW	Sjaak Weijers
HL	Hugo Langezaal	MD	Menno van Duijn	VS	Vincent van der Spek
HO	Hanneke Oltheten	MG	Mariska de Graaff	WBo	Wijndeldt Boelema
HV	Hein Verkade	MK	Marc Kolkman	WN	Wilfried Niessen
JD	Jelle van Dijk	ML	Maarten Langbroek		

bron: www.waarneming.nl. NB overzicht exclusief waarnemers met onvolledige naam.

HEERLIJK UITWAAIEN AAN DE KUST

Steun natuur en landschap bij u in de buurt

Zuid-Hollands Landschap

→ WWW.ZUIDHOLLANDSLANDSCHAP.NL

Joop Faase

b.v.

**TELEVISIE- EN RADIO SPECIAALZAAK
KOELKASTEN EN WASAUTOMATEN**

Joop Faase BV
Prins Bernhardstraat 90
2202 LR NOORDWIJK

Tel: 071 - 361 35 58

Email joopfaase@ziggo.nl

bedden
SPECIALIST.NL

beddenspecialist

VERKADE

V. Limburg-Stirumstraat 38 2201 JP Noordwijk 071 3612661
www.beddenspecialist.nl/verkade

LinLux

Vereniging voor Natuur
& Vogelbescherming
Noordwijk

Steun natuur en landschap:

Zuid-Hollands Landschap

→ WWW.ZUIDHOLLANDSLANDSCHAP.NL

BESCHERM DE DUINEN

WWW.DUINBEHOUD.NL

**Jouw foto's professioneel afgedrukt
op elk materiaal of formaat,
daar word je blij van!**

MAAR OOK VOOR UW PASFOTO, INLIJSTEN, FOTO- EN FILM CAMERA, VERREKIJKER,
FOTOGRAAF, FOTOSTUDIO DUS EIGENLIJK VOOR ALLES WAT MET FOTOGRAFIE
TE MAKEN HEEFT BENT U BIJ ONS AAN HET JUISTE ADRES!

FOTO
VANKAMPEN
SINCE 1914

DE KEUVEL 2 - NOORDWIJK - 071 36 121 76 - INFO@FOTOVANKAMPEN.NL - WWW.FOTOVANKAMPEN.NL